

צידה לדרך

אגודת מורי הדרך בישראל
גיליון חודש אוגוסט 2018

שיחזור קרב קרני חיטים
צילום – דנצו 07.07.2018

תוכן עניינים

3.....	עדכונים בנושא חוק התיירות.....
4.....	עדכון מפעילות מטה המאבק של מורי הדרך בישראל- מו"ד משה יחיאל.....
6.....	אכיפות מורי דרך.....
7.....	טיולי סליחות בקשה מיוחדת.....
8.....	סיור סליחות בחבלי אבות.....
10.....	"גלויה מאפגניסטן"-מאת מורת הדרך דולי עירון.....
11.....	בית העלמין העתיק בחברון (לקראת אירועי תרפ"ט) – מאת נעם ארנון.....
12.....	חורבן והרס בית העלמין.....
12.....	שיקום בית העלמין.....
13.....	חלקות בית העלמין.....
14.....	החלקה החדשה.....
15.....	החלקה האשכנזית - חלקת חב"ד.....
17.....	הפארק הוולקאני ברמת הגולן – מאת דובי נצר.....
18.....	הרעש הגדול – 91 שנה לרעידת האדמה הגדולה שידעה א"י מאת אילן שחורי.....
29.....	בואו נביא תיירים לשומרון- רן סילברמן, מורה דרך.....
34.....	יריד המזרח – סמל לתרבות היהודית המתפתחת בא"י- יעקב וידס- מו"ד.....
38.....	רק בירושלים : מה קרה לקראים?.....
38.....	חלק שני : בית הכנסת הקבור כתב וצילם דנצ'ו ארנון.....
42.....	קרב קרני חיטים- שיחזור הקרב- דנצ'ו.....
44.....	סיפורו של כפר חסידים – פרק א : מאת יאיר קרן.....
51.....	פינת הבול- מגיש יעקב וידס.....
54.....	מוזיאון "מורשת צאן ברזל"- מאת מירי יוסף- משווקת תיירות.....
57.....	איך נוצרו משקולות הזהב? מאת רותי יצחקי ריכטר.....
58.....	חרוב מצוי - תעודת זהות : מאת רותי יצחקי ריכטר.....
59.....	השביל הנכון מתחיל בתיירות אל-רום.....

עדכונים בנושא חוק התיירות

חברים יקרים שלום,

הדיונים בועדת הכלכלה של הכנסת בעניין חוק התיירות 2018 נדחו עד לאחר פגרת הקיץ של הכנסת.

בדיון האחרון, שהתקיים בתאריך 20.06.18, יו"ר הועדה, ח"כ איתן כבל וחברי הועדה, ביקשו מהלשכה המשפטית של משרד התיירות לבדוק שוב את תסקיר החוק ולבצע בו תיקונים לקראת הישיבות הבאות. אנחנו ממשיכים לפעול מול כל גורם שיכול לעזור לנו, גם במהלך הפגרה בכנסת!!

וגם.... התחדשנו בפורמט חדש למגזין האגודה. אהבתם?

והרשמה להשתלמות מורי דרך בחבל מודיעין בתאריך 18.07.18 יצאה לדרך!! נשלחה תוכנית

מפורטת, ואתם מוזמנים להירשם.

וכמו תמיד,

נאמנים לכם בדרך.

עדכון מפעילות מטה המאבק של מורי הדרך בישראל - מו"ד משה יחיאל

- רכז מטה המאבק של מורי הדרך בישראל

אולם אני מבקש לציין בפניכם חברי למקצוע ולדרך כי מטה מאבקם של מורי הדרך בישראל ממשיך בפעילותו העקבית למניעת הגזרות שמבקש שר התיירות יריב לוין יחד עם צוות משרדו לגזור על מורי הדרך בישראל ובכך להביא לחיסולו והכחדתו של המקצוע.

מטה המאבק הוא גוף התנדבותי של קבוצת מורי דרך העוסקים בפעילות שטח, לצד הפעילות הענפה של הנהלת אגודת מורי הדרך בקרב חברי הכנסת, שרים ואנשי מקצוע בתחום התיירות. מטה המאבק מאגד בתוכו מורי דרך אקטביסטיים מכלל המגזרים בישראל.

בהמשך להפגנה המרשימה שערכנו אל מול משכן הכנסת בתאריך 20/6/2018, הפגנה שנערכה בעת הישיבה השנייה של ועדת הכלכלה של הכנסת בראשותו של ח"כ איתן כבל (המחנה הציוני), אנו ממשיכים בפעילות אולם באופן קצת שונה, זאת למרות שכנסת ישראל וחבריה יצאו לפגרת הקיץ וכעת לא מתקיימים דיונים בוועדות הכנסת. מאחר ובתקופה זו מתקיימים כנסים של גופים שונים בנושא ידיעת הארץ ובעיקר בכל הקשור למחקר ההיסטורי/ארכיאולוגי של א"י לתקופותיה. החלטנו לנסח מנשר הסברתי לבאי כנסים אלה ובו הסבר מתומצת לציבור הרחב בדבר הפגיעה שתיגרם לענף התיירות בישראל בעצם קבלת השינויים בחוק התיירות - הוראת דרך ובעיקר למערך הסברה של מדינת ישראל בקרב המוני התיירים המבקרים בישראל בימים אלה, שכידוע לכל, אנו מורי הדרך עומדים בחזיתו ונושאים בגאווה את נטל ההסברה בקרב תיירים אלה מתוקף הכשרתנו והרישיון שקבלנו ממדינת ישראל לצורך כך ומדוע צריך בכל תוקף להתנגד להם. את המנשר ניסח מו"ד בניה בלום ובמימון אגודת מורי הדרך שהינה הגוף המייצג של כלל מורי הדרך בישראל הודפסו עותקים רבים אשר לעת עתה חולקו בשני כנסים.

בתאריך 12/7/2018 התקיים כנס עיר דוד" של מכון מגלי"ם העוסק במחקר הארכיאולוגי/היסטורי של עיר דוד בירושלים. חברים ממטה מאבק מורי הדרך בישראל מו"ד וואי לאם, מו"ד מורסי היג'א ומו"ד ירדנה מנור הגיעו לכנס מצוידים בכמות נכבדת של מנשרים ובמשך כל שעות הכנס חלקו אותם בקרב המשתתפים

תוך מתן הסברים נלווים. מלבד מורי דרך שהיו בין באיי הכנס, הגיעו גם אזרחים רבים ובכללם אנשי אקדמיה העוסקים בחקר א"י ורבים מהם גילו התעניינות רבה במאבק והזדהות מוחלטת עם טענותינו. בתום הכנס המשיך מו"ד מורסי היג'א' למתחם כנסיית הקבר בעיר העתיקה ירושלים וחילק מנשרים אלה גם בקרב מורי דרך רבים שהגיעו עם קבוצות תיירים וצליינים לבקר במתחם הקבר המקודש ביותר בעולם הנוצרי. מתגובות שקבלנו מקרב אזרחים רבים וכן ממורי הדרך, התברר כי רבים אינם מודעים כלל לנזק העשוי להיגרם מקבלת שינויים אלה, ומעצם קריאת המנשר וההסברים שקבלו עלתה המודעות לנושא ועמה גם גברה הדאגה בקרב הציבור הרחב להשלכות הקשות שעלולות להיות במידה ושינויים אלה אכן יתקבלו ויישמו.

מעודדים מהתגובות החיוביות שקיבלנו מהשפעתו של המנשר על דעת הקהל הרחב, המשכנו בפעילות נוספת דומה ובתאריך 18/7/2018 התייצבו חברים מתנדבים **ריכוזה והובילה מורת הדרך חברת המועצה, בת אל נוצני**. בכנס ראש פינה לתולדות הישוב היהודי בגליל, כנס אותו ארגנה המדרשה למורשת ישראל, ראש פינה, כשהם מצוידים בכמות מכובדת של מנשרים. מנשרים אלה חולקו למשתתפים בכנס וגם כאן התגלתה התעניינות רבה לנושא והזדהות עם המאבק אותו אנו מנהלים. נמצא כי רבים בקרב הציבור בישראל אינם מודעים לשינויים אותם מבקש שר התיירות להביא ובכללם לנזקים שעשויים להיגרם מעצם קבלת השינויים אלה. לאחר קריאת המנשר רבים מהמשתתפים בכנס הביעו התנגדות נחרצת לשינויים אלה ואת תמיכתם במאבקנו.

לסיכום אני במבקש לציין שאכן נמצא שמנשרים אלה הם אפקטיביים ביותר ומעבירים את המסר שלנו בצורה המיטבית, אני מבקש להודות ולהוקיר מקרב לב לחברים המתנדבים אשר יצאו לבצע מטלה חשובה זו בזמנם הפרטי ועל חשבונם. אנו מטה מאבק מורי הדרך בישראל נמשיך במאבק ולא נרפה עד אשר חרפת גזרות אלה יוסרו לחלוטין מסדר היום כדי שנמשיך לעסוק בתחום אליו הוכשרנו על ידי מדינת ישראל ולמען מדינת ישראל וכלל תושביה.

בזמן הקרוב נבצע פעולות נוספות עליהם נדווח לכם בעוד מועד וזאת כדי שתגיעו ותיקחו חלק במאבק על עתידנו המקצועי .

אכיפות מורי דרך

י"א בתמוז תשע"ח

24 ביוני 2018

1100-0005-2018-291606

אל: גב' רקפת לוי, מנהלת אגף א', שירותי תיירות

הנדון: דיווח נתונים מינואר - יוני 2018 - אכיפות מורי דרך

בהמשך להנחייתו של מר פיני, החל מחודש ינואר 2018 מתמקדת יחידת הביקורת הארצית בביצוע ביקורות לאכיפת מורי דרך ותחזוקת מרכזי ערים ואתרי תיירות.

ביקורות אכיפת מורי דרך מתבצעות באופן שוטף כ-4-3 ביקורות בשבוע בכל אזור בארץ והמבקרים עושים מאמצים כבירים למען מיגור התופעה.

להלן דיווח נתונים חצי שנתיים לאכיפת מורי דרך, לחודשים ינואר עד יוני 2018:

נערכו 228 אכיפות מורי דרך ובמסגרתן נבדקו 3,720 קבוצות.

נקנסו 27 מורי דרך שאין להם רישיון, ונמצאים בטיפול הלשכה המשפטית.

3 קנסות הועברו למרכז גבייה.

בברכה,

מוריאל גבאי

מרכזת ביקורת איכות המוצר התיירותי

טיולי סליחות בקשה מיוחדת

בני שלום רב,

כפי הידוע לכל, התקופה הקרובה (ממחצית חודש אוגוסט ועד ליום הכיפורים) מאופיינת באמירת סליחות וכתוצאה מכך ישנה תנועה ערה בסיורי סליחות בעיקר בירושלים.

באזור המתיייר בעיר העתיקה, הכולל בתוכו גם שכונות מגורים, מתגוררים תושבים המנסים לנהל אורח חיים תקין.

סיורי הסליחות, מעצם התרחשותם בעיקר בלילות, מלווים במדריכים המשתמשים **באמצעי הגברה** **כמו מדונה**, דבר ההופך את סיורי הסליחות למטרד ומפגע רעש בעבור תושבי הרובע היהודי בעיר העתיקה.

אני פונה אליכם בבקשה כי תביאו תוכן דברים אלה לציבור המדריכים תוך בקשה להתחשב בתושבי המקום ולהימנע מגרימת רעש בשעות הלילה.

שיתוף פעולה שלכם יתרום להעצמת חווית הביקור ולהלך הרוח של חודש הסליחות.

תודה ובברכה,

רקפת לוי

רקפת לוי

מנהלת אגף א', שירותי תיירות

מינהל חוויית התייר

בנק ישראל 5, ת.ד. 1018, ירושלים, 9110901

סיור סליחות בחבלי אבות

סיור סליחות לילי שכולו כמאמר התפילה "היום יפנה, השמש יבוא ויפנה, נבואה שעריך" ורוח אבותינו ואימותינו נושבת עם כל שעל – חווית סליחות הפועלת על כל

החושים

בשעת ערב מאוחרת בחודש אלול, נפתחים שערי שמים ומקבלים אליהם בברכה את קולות הפיוטים, התפילות ובקשות הסליחה שעולים מהארץ. ואנחנו, עטינו עלינו את אווירת הקסם ועלינו על האוטובוס שייקח אותנו דרומה לעבר גוש עציון, שם נוף בראשית נראה כאילו הזמן כמעט לא נתן בו סימן.

כביש 60 מתפתל בנוף הררי, סלול לאורכה של דרך האבות העתיקה. הדרך בה הלכו אברהם, יצחק ויעקב על נשותיהם וטפם, יחד עם הכבשים, העיזים, הגמלים - הלך ושוב, נעים בין הערים העתיקות באר שבע, חברון, בית אל, ושכם.

האימא של כולנו

לאחר נסיעה קצרה הגענו לאחד מהאתרים החשובים בארץ מימים ימימה, קבר רחל. לאחר מותה הטרגי מיד לאחר לידת בנה בנימין, נקברה רחל "בדרך אפרתה היא בית לחם". למעלה מ-1,500 שנה מזהים עולי רגל יהודים ונוצרים את המקום כקבר רחל, והקבר הפך לאחד מסמליה של ארץ הקודש ומקום שכל יהודי שואף לבקר בו. תיאוריו של המדריך מטובלים בציטוטים בני אלף שנה המתארים את המקום, ובציורים שצוירו לפני מאות שנים, עבר והווה הופכים אחד.

מזה דורות רבים יהודים פונים אל הרעיה האהובה ואם האומה בצר להם, כדי לבקש ברכה, פרי בטן, מרפא לחולה וישועה. מקום קבורתה נחשב מקום בעל סגולה ואין מתאים ממנו כדי לפתוח בתפילה ראשונה שתישא באהבה בקשתנו לשמים.

פתח לנו שער

חצות התקרב, ורגע לפני שהאוטובוס יהפוך לכרכרת גמלים, הגענו לאחד המבנים העתיקים העצומים באזור כולו, מבנה הקבר שמעל מערת המכפלה, נבנה ע"י הורדוס הגדול בכבודו ובעצמו. עמוק מתחת למבנה, קבורים שלושת האבות, ולצדם שלוש מהאימהות. מבנה האבן העתיק עטה על עצמו הילה של חסד ורחמים כשמכל עבר עטפו אותנו קולות הפיוטים והניגונים המיוחדים של ימי הרחמים. אדון הסליחות, בוחן לבבות. חטאנו לפניך, רחם עלינו.

בני עדת אשכנז רבים מקדישים את עשרת ימי התשובה שבין ראש השנה ליום כיפור לעשיית חשבון נפש וניקוי חשבוניות לקראת השנה הבאה, אולם בני עדות המזרח, מימים ימימה, נוהגים להתחיל את ימי הסליחות כבר עם תחילת חודש אלול ומאפשרים לנו ליהנות מהנעימות כבר עכשיו. והם אינם היחידים להאריך בבקשת המחילה. גם מבקש

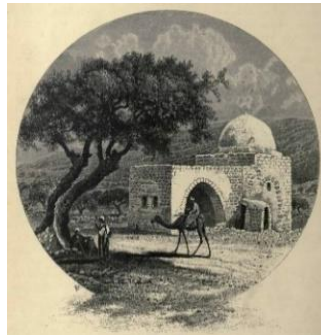
הסליחה הראשון, משה רבנו, בילה 40 יום על הר סיני, כשביקש מחילה לאחר חטא העגל. לפי המסורת את כל חודש אלול וכל עשרת ימי תשובה שהה משה על ההר וירד חזרה עם לוחות הברית החדשים בידו בדיוק ביום העשירי בתשרי.

ניחוחות מהמדבר

לאחר שעות מרגשות ומזככות מפציע אור ראשון, ועם תום תפילת שחרית נפרדנו מקולות השירה והתפילות והתפנקנו בארוחת בוקר כפרית מדהימה. לסיום זכינו להכרות עם "עשבי קדם", מפעל מקומי למוצרי קוסמטיקה שהוקם דווקא פה בין אזור ההר למדבר יהודה, ומגדל באקלים המיוחד הזה צמחי מדבר מהם מפיקים חומרים רפואיים ייחודיים, שמשמשים למוצרי הקוסמטיקה שנמכרים בהצלחה בארץ ובעולם! שבעים, מרוצים וקצת עייפים הודנו לחברת "שחר ישראל" שבשיתוף פעולה עם עשבי קדם הזמינה אותנו לחוויה הלילית המדהימה הזו.

אם גם אתם מחפשים סיור סליחות משמעותי, במהלך חודש אלול הנוכחי ועד ליום הכיפורים, שחר ישראל ועשבי קדם עורכים טיולי סליחות ליליים **במחיר מסובסד** התשלום כולל אוטובוס צמוד, מורה דרך מורשה, כיבוד, ארוחת בוקר עשירה וביקור בעשבי קדם.

לפרטים: אבי ועקנין, מנכ"ל שחר ישראל 052-3247648

"גלויה מאפגניסטן" - מאת מורת הדרך דולי עירון

'אתה לא רואה שאני מהטאליבן?' אמרתי לחברי הטוב. 'באמת?' שאל החבר. כן, כן, זהו סיפור אמתי! אני דור ראשון בארץ להורים שנולדו בקאבול שבאפגניסטן ואפילו יש לי שני אחים שנולדו שם. אני דוברת את השפה ההנדו אסיאתית (מחפשים מורה דרך בשפה הזו?) ועדיין נוהגת בכמה מנהגים שהורי ז"ל הביאו משם. הקהילה היהודית שמוצאה מאפגניסטן חיה ברצף תרבותי ויש שיאמרו כי הם חלק מעשרת השבטים האבודים. שם משפחתי מבית אבי הוא 'אשר' ויתכן כי אנו משבט אשר. סבא רבא שלי סחר על 'דרך המשי' בצומת של דרכי מסחר שגישר בין המרחב התרבותי פוליטי האירני לבין המרחב ההודי והסיני וסבא שלי ברוך יזדי סחר בבדים יפייים.

'גלויה מאפגניסטן' הוא מיזם שהקמתי לאחרונה לאחר תאונת דרכים קשה ביותר שעברתי בעת שחזרנו אישי ואני מפסטיבל אקורדיון שהתקיים בנהלל וניצלנו בנס.

חודשים ישבתי בבית כי לא יכולתי לצאת למרעולים ולשבילים שכה אהבתי ופיתחתי מיזם חדש שלעת עתה לא ידרוש ממני את הנדודים בשבילי ישראל.

מכיוון שכמורת דרך יצר הנדודים טבוע בי כמו בכל באחד מכם, החלטתי לא להרים ידיים ולחזור לכור מחצבתי, הלא היא אפגניסטן.

במחקר מקיף, בראיונות לרוב, בשיתוף עם ספרית יד בן צבי הקמתי את 'גלויה מאפגניסטן' על בסיס דרישת שלום מאפגניסטן.

במיזם התיירותי :

טקסים, לבוש, הסיפור שמאחורי הרעלה וטעימה ממאכל אפגני אותנטי.

המיזם מתאים לקבוצה עד 50 איש, הפעילות היא למשך כשעה וחצי בישוב הקסום כורזים.

להשלמת החוויה במקום, אני מזמינה אתכם ללון בכורזים.

במקום 3 יחידות צימרים הקרויים 'מבט לכנרת'. (אתר weekend) הכל של דולי עירון האפגנית מהטאליבן.

בברכה אפגנית: סלאמת בשין.

דולי עירון: duliyron@gmail.com סלולרי: 0546580110

מורת דרך, משפטנית
וחוקרת תולדות ארץ
ישראל.

בית העלמין העתיק בחברון (לקראת אירועי תרפ"ט) – מאת נעם ארנון.

ב"ה

יום הזיכרון ה- 89 לפרעות תרפ"ט – 1929 יחול ב- י"ח באב, 24 באוגוסט 2018.

היתה זו ההתקפה המאורגנת הראשונה של טרור ערבי על כלל היישובים היהודים בארץ ישראל. ההתקפות על היישובים היהודיים התרחשו בכל חלקי הארץ, מצפת וחיפה בצפון, ירושלים תל אביב, מוצא, חולדה ובאר טוביה; ההתקפה האיומה ביותר התרחשה בחברון. בכל הארץ נרצחו כ- 150 יהודים, וכמחציתם בחברון. בעקבות הפרעות הקהילה פורקה וגורשה; היה זה הניצחון הבולט של הטרור הערבי בתקופת המנדט הבריטי.

בית העלמין היהודי הוא נקודת הסיום של הקהילה העתיקה של חברון. באופן סמלי, הוא נקודת ההתחלה של היישוב המתחדש בחברון. לרגל המועד המיוחד, נקדיש את המאמר לאתר ייחודי זה.

בית העלמין העתיק בחברון, תולדותיו וסיפור חורבנו ושיקומו, צופנים בחובם רבדים עמוקים של היסטוריה, מאורעות ואישים, שעיצבו את תולדות העיר במשך אלפי שנים. רבת משמעות היא העובדה כי במקום זה נחתם פרק חייה של קהילת חברון העתיקה, שהסתיים עם הטמנת חללי פרעות תרפ"ט (1929), ובו החל גם הפרק החדש של היישוב היהודי בלב העיר, בלוויית הפעוט אברהם ידידיה נחשון בתשל"ה (1975).

גבעת בית העלמין היא השלוחה המערבית של תל חברון (רומידה), מקומה של העיר הקדומה. אזור זה שימש לקבורה כבר בתקופות קדומות, כפי שניתן ללמוד ממיקומה של "מערת עתניאל בן קנז", מערת קבורה קדומה הנמצאת במורדות הגבעה; מאז הוא משמש כאתר הקבורה של הקהילה היהודית בחברון לאורך דורות רבים.

לפני פרעות תרפ"ט היו בבית העלמין כ- 5,000 קברים. על פי מנהג קדום שנהג בחברון, על הקברים הונחו מצבות סלע טבעי ועליהן לא נכתבו שמות הנקברים. בתקופת הכיבוש הירדני (1948-1967) חולל בית העלמין ונהרס לחלוטין. הוא שוקם והוחזר לשימוש אחרי שחרור חברון, בשנות ה- 80.

בית העלמין במקורות עתיקים

בית העלמין מוזכר כבר בשנת ה' ג' (1290), באגרת "תוצאות א"י", המיוחסת לאלמוני, תלמיד הרמב"ן: "...בחברון שם מערת המכפלה, קברי האבות. וחברון החדשה הנה היא סמוך למערה וחברון הקדומה היתה למעלה בהר, שם בית הקברות לישראל. ושם מצד אחד מערה, שם קברו של ישי..." (מסעות א"י עמ' 88). על קבורה במקום במאות 16–17 מעידים מקורות נוספים:

באגרת "יחוס האבות", משנת ה' רצ"ז (1537), מסופר: "...ולפני העיר למעלה בהר, בנין נאה שם קבור ישי אבי דוד המלך ע"ה. וסמוך לו בית החיים מישראל..." (ספר חברון, עמ' 240).

ר' גרשון ב"ר אליעזר סגל מספר באגרת "ארץ הקודש" משנת ה' שפ"ד (1624): "...ובשיפוע ההר קבר ישי אבי דוד, על הבית חיים (בית העלמין), שם מצבות צדיקים אין מספר, באמצע בית החיים ניצב הרב הגדול בעל ספר "ראשית חכמה", הוא ר' אליהו די וידאש נ"ע..." (ספר חברון, עמ' 241).

בית העלמין כולל מספר חלקות (המנויות מכיוון מזרח למערב):

1. החלקה הקראית, 2. חלקת המקובלים, 3. החלקה החדשה, 4. חלקת קדושי פרעות תרפ"ט, 5. החלקה הספרדית, 6. במערב, מעבר לכביש, חלקת חב"ד וציון הרבנית מנוחה רחל סלונים.

חורבן והרס בית העלמין

אחרי קבורת קדושי תרפ"ט (1929) החלה פעולת הרס וחורבן בבית העלמין. אחרי הכיבוש הירדני (תש"ח – 1948) נהרס בית העלמין לחלוטין, והפך למטע ולגן ירק; הגדרות נעקרו, המצבות רוסקו ונופצו, והאבנים שימשו לאבני בנין וגדרות. חלקת קדושי תרפ"ט, החלקה הספרדית והחלקה האשכנזית הושמדו. מצבת ה"ראשית חכמה" – נחרבה. חלקת קדושי תרפ"ט נעלמה, ושימשה לגידול גפנים וירקות, ולידם בנה ערבי את ביתו. חלקת חב"ד נהרסה אף היא. עם שחרור חברון, בתשכ"ז, פרסמה ועדה שמונתה ע"י משרד הדתות דו"ח על מצבו המחריד של בית העלמין. בתשל"א (1971) פונה גן הירק, ובמרכז החלקה הוקמה מצבת אבן סמלית, במקום מצבות קדושי תרפ"ט שנעלמו. על המצבה נכתב הנוסח המקורי שהיה על המצבות הקדושים. אך הן משפחות הנרצחים והן מתנחלי חברון לא שכחו ולא ויתרו על הרצון והצורך לגלות את מקומם האמיתי של קברי הקדושים, למרות שעקב קבורתם המזורזת והשטחית ספק רב היה אם אמנם נשארו באדמה או נעקרו.

הלוויה הראשונה – תחילת השיבה

גם לאחר שחרור חברון (תשכ"ז – 1967) לא התירה הממשלה קבורה בבית העלמין. מצב זה השתנה רק לאחר לוויית התינוק **אברהם ידידיה נחשון** ז"ל, בתמוז תשל"ה (יולי 1975). הוריו, הצייר ברוך נחשון ואמו שרה, חסידי חב"ד, נמנו על ראשוני מתנחלי חברון וגרים בקרית ארבע. אברהם ידידיה היה בין הילדים הראשונים שנימולו במערת המכפלה, מעשה שגם עליו הוטל איסור בזמנו, ונקרא ע"ש אברהם אבינו. בהגיעו לגיל ארבעה חדשים, נפטר הפעוט בשנתו. אמו חשה כי על התינוק להשאר בחברון, והחליטה לטמנו בבית העלמין היהודי העתיק. לאחר יום דיונים סוער וכואב, היא יצאה לדרך, כשאחריה מאות תושבי קרית ארבע. הרכב בו הוסע התינוק נחסם במחסום צבאי. שרה התחננה לאפשר לה להמשיך לבית העלמין, אך נתקלה בסירוב. היא החלה ללכת, כשבנה המת בזרועותיה. החיילים קפאו במקומם. הלוויה המשיכה בדרכה, חולפת על פני מערת המכפלה והרובע היהודי החרב. בפאתי בית העלמין ההרוס נכרה קבר קטן, ובו ניטמן הפעוט. אחרי סתימת הגולל, אמרה שרה נחשון: "לפני אלפי שנים קבר אברהם את שרה אשתו במערת המכפלה, וכך קנה את חברון; היום, אני שרה, קוברת את בני אברהם, וכך נקנה את חברון שוב, בימינו". מאות הנוכחים, דומעים ומזועזעים, חשו שהם נמצאים במעמד הסטורי מרטיט, בו מתחבר עם היהודי מחדש עם לב העיר.

שיקום בית העלמין

בעקבות קבורת הפעוט אברהם ידידיה החלה שמירה על בית העלמין. ראשון השומרים היה פרופ' בן ציון טבגר ז"ל, שהחל לגלות בגדרות האבן ובבתי הערבים שברי מצבות הנושאות כתובות בעברית – מצבות חללי טבח תרפ"ט. באב תשל"ו (1976) נערכה אזכרה ברוב עם לקדושי תרפ"ט. שרידי המצבות המקוריות והמנותצות הושמו על הקברים, וממשלת ישראל נקראה לשחזר את קברי הקדושים. בקיץ תשל"ז (1977) הוגשה תכנית לשיקום בית העלמין ע"י האדריכל דן טנאי. בחורף תשל"ט (1979) הוחל בעבודה, והוקם שער בכניסה. בניסן תשל"ט אותרו במדויק קברי חללי הפרעות, בעזרת צילומי אויר וחפירות ניסיון. התברר שהערבים לא פגעו בקברים עצמם אלא רק במצבות, ומפלס הקרקע הוגבה

כאשר המקום הפך לשדה כרובית. הקברים סומנו מחדש עפ"י הרשימה שערך בשנת תר"ץ (1930) הרב יעקב יוסף סלונים זצ"ל, רבה האחרון של הקהילה האשכנזית בחברון. בתשל"ט (1979), 50 שנה אחרי הפרעות, נבנו המצבות מחדש. במקביל התגלו מצבות ה"ראשית חכמה" ורבנים אחרים, וכן קבר הרבנית מנוחה רחל סלונים ע"ה, נכדת אדמו"ר הזקן, בחלקת חב"ד. על הקברים נבנו מצבות זמניות.

בתשרי תשל"ז (אוק' 1976) נקברו במרכז בית העלמין גוילי ספרי התורה, שנקרעו וחוללו ע"י פורעים ערבים במערת המכפלה. מעליהם הוקמה מצבה בצורת ספר תורה. באייר תש"מ (1980) נקבר, סמוך לחלקת קדושי תרפ"ט, אלי הזאב הי"ד, מהרוגי הפיגוע ליד בית הדסה. על קברו הוקמה מצבה הדומה למצבה צבאית.

חלקות בית העלמין

החלקה הקראית

נמצאת בצידו המזרחי של בית העלמין. חלקה זו היא היחידה ששרדה בתקופת הכיבוש הירדני, אך מעשי חילול ושפיכת אשפה נמשכים בה גם כיום. אין ידיעה ברורה על שמות הנפטרים שנקברו בה.

חלקת המקובלים

חלקה זו כונתה "חלקת הראשית חכמה", ע"ש הרב אליהו די וידאש, מחבר הספר "ראשית חכמה", מגדולי המקובלים בצפת, תלמיד הרמ"ק והאר"י. בשנת ה'שכ"ו (1566) התמנה לראש רבני חברון. הוא נפטר בשנת ה'שמ"ז (1587) ונטמן בבית החיים בחברון. על קברו הוצב ציון גבוה, שהפך למקום תפילה ליהודים מכל הארץ. רבנים דגולים נוספים נטמנו בחלקה זו, וביניהם: ר' אברהם אזולאי – מחבר הספרים "חסד לאברהם", "קריית ארבע", "זהרי חמה" על הזהר, ועוד, שנפטר בשנת ה' ת"ד (1643); נכדו – ר' אברהם זאבי – מגדולי רבני חברון, וצאצאיו, ר' יצחק ארחא – מתלמידי האר"י, בנו ר' אליעזר ובני בניו; ר' מלכאל אשכנזי – מחדש היישוב היהודי בחברון במאה ה-ט"ז, שנודע כגדול וחסיד; ר' שלמה עדני – מחבר הפירוש החשוב "מלאכת שלמה" על המשנה, שנפטר בחברון, שבע יסורים, במאה ה-י"ז; ר' חיים כץ – מחבר "ארץ חיים", נכד ר' יהושע כץ, מחבר הספר "מאירת עיניים" (הסמ"ע); ר' אליהו מני – הרא"מ, מגדולי רבני ובני חברון במאה ה-י"ט; הרב חיים חזקיהו מדיני – מחבר ספרי "שדי חמד", מענקי ישראל בכל הדורות, שכיחן כראש ישיבה ורב קהילת חברון, שנפטר ונקבר בחברון בתרס"ה (1905). האחרון שנקבר בחלקה זו הוא החרי"ף – הרב רחמים יוסף פרנקו, שנקבר בתרס"ב (1901).

חלקת המקובלים נחרבה ונהרסה ע"י ערבים בזמן הכיבוש הירדני. בשנות ה-70 שיקם פרופ' טבגר את מצבת ה"ראשית חכמה". בשנת תשנ"ז (1997) החלקה שופצה ועוצבה מחדש, בנדיבות משפ' גג' מצרפת. אלפי מוזמנים נכחו באירוע המרגש, שנערך בהשתתפות רבה הראשי של צרפת, יוסף סטרוק, ואחריו התכנסו לשמוע את שירתו של אברהם פריד ברחבת מערת המכפלה.

החלקה החדשה

בשנים האחרונות נפתחה חלקה חדשה בה הובאו למנוחות נפטרים מקרית ארבע. בחלקה זו גם נטמנו חללי הטרור שנרצחו בידי מחבלים ערבים; ביניהם: איגור גורגול הי"ד (אלול תשנ"ג, אוג' 1993), מרדכי לפיד ובנו שלום הי"ד (כסלו תשנ"ד, דצמ' 1993), רפאל יאירי הי"ד (סיון תשנ"ד, מאי 1994), נחום הוס ויהודה פרטוש הי"ד (אדר תשנ"ה, מרץ 1995) שלהבת פס הי"ד (ניסן תשס"א, מרץ 2001), נתנאל עוזרי הי"ד (שבט תשס"ג, ינואר 2003), יוסי שוק (כסלו תשס"ו, דצמ' 2005), אשר ובנו התינוק יונתן פלמר (אלול תשע"א, ספט' 2011). סמל אלעזר לייבוץ הי"ד, תושב חברון שנרצח ע"י מחבלים בעת שירותו הצבאי באב תשס"ב (יולי 2002) נטמן בחלקה צבאית ליד חלקת קדושי תרפ"ט.

בחלקו המרכזי של בית העלמין נמצאים גם קבריהם של ראשוני בוני חברון המתחדשת, ביניהם: פרופ' בן ציון טבגר ז"ל, אשר לו היה חלק מרכזי בגאולת בית העלמין ובית הכנסת אברהם אבינו (תר"צ – תשמ"ג); חיים מגני ז"ל, מורה הדרך הראשון בחברון (אייר תשס"א); יהודית שטארק-אלכסנדרוני, לוחמת בנאצים וקצינה בצה"ל, מראשונות קיבוץ שדה בוקר וחברון (כסלו תשל"ח); אברהם נחליאל (בוגנים) מראשוני היישוב המתחדש (אדר תשס"ו); ד"ר לאה גולדשטיין-מושניק ("סבתא לאה") שניהלה את "מוזיאון חברון" בבית הדסה (ניסן תשס"ה); ציפי לבו-אורזי מראשונות בית הדסה (אדר תשנ"ב); דב בנטוב – לוחם הלח"י (אייר תשמ"ו); יהודה נובוסלסקי-מעולי רוסיה שהתמסר לא"י וחברון (תשרי תש"ס); יונה חייקין, ממתיישבי חברון, גיבור רוח ומסור ליישוב חברון (כסלו תשנ"ב); הרב ציון צדוק – איש תורה וחינוך (אב תשס"ט); אייל נוקד - לוריא, מבוני חברון בדורנו (סיון תשע"א). מצבה נוספת בחלקה זו היא של אברהם אבוטבול ז"ל שקנה חלקת קבר משליח של קהילת חברון עוד בהיותו במרוקו בשנת עת"ר (1910), ונטמן בחברון בתשמ"ג.

חלקת קדושי פרעות תרפ"ט (1929)

בחלקה זו נטמנו הקדושים, קרבנות אחד ממעשי הזוועה הנוראים שידעה הארץ בדורות האחרונים. גוויותיהם המעונות והרטושות נקברו בלילה שלמחרת הפרעות (25-26 באוג' 1929).

על קבורתם מספר עד ראייה: "על צלע ההר המכוסה עצי זית עתיקים, על השביל הצר העולה אל בית הקברות היהודי, צועדת לאיטה שורת אנשים שחוחים כשהם נושאים על כתפיהם, בתוך מיטת המתים, את גופות הקדושים. לפנייהם מאיר פנס באורו הקלוש את השביל הזרוע אבנים. מסביבם ומאחוריהם צועדים שוטרים בריטים, כשרוביהם בידיהם. השיירה מגיעה אל הקברים, על פני מגרש ישר, המשתרע למרגלות בית הקברות. בין צללי עצי הזית עומדים ערבים וחופרים חמישה קברים ארוכים. כשהופיעה השיירה עם גופות הקדושים, פתחו הערבים השיירה... הזדעזעות איומה תוקפת את היהודים הרצוצים: הנמצאים אנו בין אוכלי אדם? בן ישיבה ניגש אל האנגלים ודרש בתוקף להשתיקם. דרישתו נתמלאה. דממת מוות מסביב. ערפל שחור מכסה על עיר האבות... שחוחי גב, עייפים ומדוכאים, מורידים המקברים את הקדושים אחד אחד לתוך קבר האחים הגדול, מכסים בקרשים וסותמים את הגולל. כך עושים כל הלילה, עד שמאיר היום. השמש יוצאת מעבר להרים והקברים טרם נתמלאו... הנה ממלאים כבר את הקבר האחרון – מספר הששים: שלש ידיים קצוצות וחצי זקן עם פיסות בשר סנטר. קול רועד ורווי דמעות חנק ומבכה: "יתגדל ויתקדש שמיא רבא..." שיירת הקברנים עוזבת את קבר האחים ויורדת העירה. בעשר בבוקר חזרו המקברים אל בניין המשטרה". למרות המנהג שהיה מקובל בחברון לא לכתוב שמות על המצבות, הורה הרב הראשי הראשון לא"י, הראי"ה קוק זצ"ל, לכתוב שמות על מצבות חללי תרפ"ט

כדי לזכור את האירוע המחריד. הוא כתב: "הצרה שבאה עלינו ע"י הרוצחים הטמאים ימ"ש, שהוא דבר נורא ואיום שלא נשמע כמוהו בארצנו הקדושה מימי החורבן, לא שייך לגביו תוכן של מנהג, וחובתנו היא לחקוק לזכרון עולם את המאורע הנורא עם שמות הקדושים הי"ד... והשי"ת ינקום לנו מצרינו, וחרפת צורינו אל חיקם ישיב, וירם רן עמו ונחלתו בב"א..". הוראה זו אפשרה לשחזר חלקה זו אחרי שחרור חברון.

כשישה חדשים אחרי הפרעות נאספו בבתי הקהילה שרידי הנרצחים ופריטים ספוגי דם ונקברו בקבר סמוך. הרב אריה לויין שנכח במקום ניסה לומר הספד, אך קולו נחנק מדמעות. לאחר כשנה הוקמו מצבות על קברי האחים, סביב החלקה נבנתה גדר גבוהה, ויהודים המשיכו לפקוד את המקום.

שנים ספורות אחרי הקבורה, החלו במקום פעולות חילול והרס. החורבן הושלם אחרי הכיבוש הירדני. החלקה שוחזרה רק בשנות ה-80, שנים אחרי שחרור חברון. שרידי המצבות המקוריות הוצבו כגלעד לקדושים במוזיאון קהילת חברון בבית הדסה.

החלקה הספרדית

ממערב לחלקת קדושי תרפ"ט היתה החלקה הספרדית, בה נטמנו נפטרים יהודים מהקהילה הספרדית בחברון במשך מאות שנים. ביניהם – בני משפחות אבולעפיה, אבושדיד, אבישר, אזולאי, אלגזי, בג'איו, בורלא, גבאי, זאבי, חביליו, חסון, יפה, לביא, לוי, מזרחי, מיוחס, מני, פירירה, פרנקו, פרחי, קאריגל, קסטל, רוביו, שמי, ועוד. בתקופת הכיבוש הירדני חלקה זו הוחרבה ונעלמה, מצבותיה נעקרו, היא הפכה לגן ירק, ועומדת שוממה עד היום. לזכר מאות הנפטרים שקבורותיהם חוללו ונעלמו הוקמה מצבת זכרון סמלית. בדרום מערב החלקה הוקמה מצבת זכרון לזכר בני משפחת עזרא שנקברו בסמוך.

החלקה האשכנזית - חלקת חב"ד

במערב בית העלמין היתה חלקת הקהילה האשכנזית בחברון, שרובה נמנה על חסידות חב"ד. במרכזה ניצב ציון הרבנית מנוחה רחל סלונים, שהייתה אישיות מרכזית בקהילת חברון במאה הי"ט. היא הייתה נכדתו של אדמו"ר הזקן, מייסד חסידות חב"ד, ובתו של הרב דובער, אדמו"ר "האמצעי". חייה היו מופת של צדקות וחסד. מאז פטירתה, בכ"ד שבט תרמ"ח (1888), היה קברה מקום תפילה וסגולה. אחרי הכיבוש הירדני החלקה האשכנזית נחרבה, וציון הרבנית חולל.

בשנים 1979-1980 התגלה מחדש מקום קברה של הרבנית, ונבנתה מצבה במקום, ע"י פרופ' טבגר, נח קיסר (צסרק), ופעילים נוספים.

מאוחר יותר שופצה החלקה מחדש. בשבט תשנ"ח (1998), במעמד רבנים ואורחים רבים, נערך אירוע חגיגי לציון סיום שיקום חלקת חב"ד ומצבת הרבנית מנוחה רחל, בתרומת הנדיב היהודי מאוסטרליה, איש חב"ד, הרב יוסף יצחק גוטניק. בסמוך שיקם 'בית חב"ד חברון' את בית המדרש וחדר אירות. ביום הסתלקותה של הרבנית נוהגים חסידי חב"ד רבים לעלות לתפילה במקום.

בית העלמין העתיק בחברון אוצר בקרבו סיפורים ואישים מרתקים שחיו בחברון מאות שנים. במעמקיו טמונים אורות גנוזים, ותולדות חייו, חורבנו ותקומתו מחדש של היישוב היהודי בחברון.

האגדה על ר' אברהם אזולאי - ה"חסד לאברהם" וחרב הפחה

"פעם אחת בא הפחה מאיסטנבול לעיר הקודש חברון ת"ו, ונכנס למבנה מעל מערת המכפלה, והרכין עצמו לראות את פנים המערה, ונפל החרב שלו למטה לתוך המערה. גזר הפחה על הישמעאלים שיוציאוהו, והורידו אותם בחבלים, ולא הספיקו עד שהוציאוהו מתים. וכיון שראה הפחה כן גזר על היהודים להוציא החרב. ופחדו מאד, ועשו תעניות ותפילות, ואחר כך נפל הגורל על הצדיק ר' אברהם אזולאי זיע"א. ותיכף ומיד טבל ולבש תכריכים, וכל הלילה דרש להם דברי קבלה מאברהם אבינו ע"ה, ואמר להם שיתפללו בעדו, והלך למערת המכפלה והכניסו אותו בחבל וירד בתוכה, והחזיר להם החרב בחבל, ואמר: הגיע העת שאראה בתוכה. והלך בתוך המערה וראה אדם אחד ונתפחד ואמר "שמע ישראל". ואח"כ שאלו: מי אתה? והשיב: "אני אליעזר עבד אברהם, המתן כאן עד שאשאל רשות מהאבות זיע"א אם תכנס". נתנו רשות להכנס ונכנס, ומרוב הפחד נתעלף ולא אמר להם "שלום עליכם". נתנו לו ריחות להריח, וקם וסיפר להם המעשה. וכיון שראה שהגיע לגן עדן לא רצה לצאת, ואמרו לו: "אתה מוכרח לצאת, ומחר תהיה הנשמה שלך כאן". ויצא ובא לביתו שמח, וכל ישראל חיכו לו ושמחו לראותו. וגילה להם מה נאמר לו, וכך רצונו. נצטערו כל ישראל כי אבד חסיד, אך מה יעשו? וכל הלילה היו יושבים אצלו והוא היה דורש להם דברי קבלה עד קודם אור הבוקר, וירד בטבילה, ולבש תכריכים, ולמד עם הקהל קבלה, וקודם אור הבוקר אמר "שמע ישראל" וכו' ויצאה נשמתו, ועלתה לג"ע. וגופו נטמן בבית החיים העתיק. ואחר שנטמן נפל סלע וכיסה את פי המערה. ויה"ר שבזכותו יגאלו כל ישראל, במהרה בימינו אמן". (על פי: זיכרון ירושלים, ירושלים תרלו, עמ' יא, ומקורות נוספים)

הפארק הוולקאני ברמת הגולן – מאת דובי נצר

הפארק הוולקאני ברמת הגולן מופעל ע"י מדריכי הפארק אשר עברו השתלמויות בנושא וולקאניזם ברמת הגולן, גם אני מדריך בפארק ומשלב בהדרכות כפי שאני קורא לזה סיפורים על היסטוריה, תצפיות, התיישבות ואבנים."

יש חידושים רבים בפארק ביניהם פעילויות לילה: טיול עששיות אשר מתחיל בתצפית

להזמנת פעילות חדר הבריחה 052-6517744, או באתר: www.time2escape.co.il/volcano
 פארק וולקאני אביטל ☎ 04-6962885 תיירות גולן 📍 פארק וולקאני
 קיום כל הפעילויות כפוף לתנאי מזג האוויר • יש גישה לעגלות

פלטנום וסיום געשי בתאריכים: 26/7, 25/7, 24/7, 23/7, 22/7, 21/7, 20/7, 19/7, 18/7, 17/7, 16/7, 15/7, 14/7, 13/7, 12/7, 11/7, 10/7, 9/7, 8/7, 7/7, 6/7, 5/7, 4/7, 3/7, 2/7, 1/7
 הסיום יוצא בשעה 20:00. כדאי להגיע כמה דקות קודם

מרחב בריחה בטבע:
 הפעילות תתקיים בכל אחר הצהריים
 בכל אחד מהימים בין התאריכים 23.7-31.8
 שעות הפעילות 19:00-18:00. כניסה אחרונה למשחק 18:00

קונטרה ויורד לפארק
 הוולקאני, פלנטריום כוכבים
 אשר יופעל בפעם הראשונה
 במהלך חודש אוגוסט, שני
 דגמים בפארק, דגם הרי
 הגעש אביטל ובנטל כפי שהיו
 טרם ההתפרצות האחרונה
 והיום, דגם נוסף של הר געש
 המדגים את פעילותו של ההר,
 לפעילות בשעות היום אפשר
 לתאם חדר בריחה פתוח
 בינות בגבעות הגעשיות
 והחורשה בפארק, אין דבר
 הקופא על שמריו ברמת הגולן,
 משך הביקור בפארק הוא בן
 שעה לשעה וחצי, הביקור
 באתר בשעות הלילה הוא
 חוויה לכל סוג של קבוצה ולכל
 גיל, רובו של הפארק מונגש
 לנכים...

נשמח לראותכם בן אורחינו.

הרעש הגדול – 91 שנה לרעידת האדמה הגדולה שידעה ארץ ישראל:
מאות נהרגו ונפצעו, אלפים נותרו חסרי קורת גג- מאת אילן שחורי

בימים אלה של רעידות אדמה קלות חוזרות ונשנות באיזור טבריה והכנרת, מציינים 91 שנה לרעש הגדול שפקד את ארץ ישראל וגרר אחריו מאות הרוגים .

ב-11 ביולי 1927, יום שני, שהיה יום שרבי, בשעה שלוש ו-7 דקות אחר הצהריים הזדעזעה ארץ ישראל, מעל 300 איש נהרגו, אלפים נפצעו ומעל אלף בתים ומבנים קרסו. שכס, טבריה, לוד ורמלה נפגעו קשות. בתים רבים נהרסו בירושלים וגם יפו ותל-אביב נפגעו.

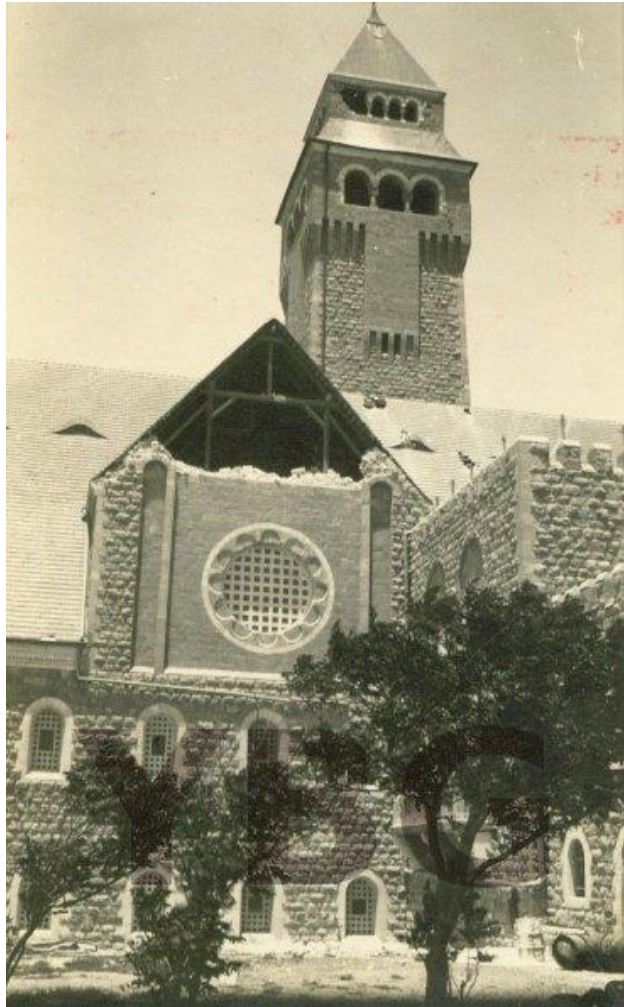
חורבנה של צפת בעקבות הרעש ב 1837 - שרידי המצודה של דאהר אל עומר (צילום משנת 1893)

ביולי שחלף, לפני 89 שנה, רעשה ארץ ישראל בעוצמה אדירה, באחת מרעידות האדמה הקשות ביותר שידע האזור מאז שהחלו המדידות המדעיות. ב-11 ביולי 1927, יום שני, שהיה יום שרבי, בשעה שלוש ו-7 דקות אחר הצהריים הזדעזעה ארץ ישראל, מעל 300 איש נהרגו, אלפים נפצעו ומעל אלף בתים ומבנים קרסו. שכס, טבריה, לוד ורמלה נפגעו קשות. בתים רבים נהרסו בירושלים וגם יפו ותל-אביב נפגעו.

חורבות מבנים בהר הזיתים. גם מקום מושבו של הנציב העליון הבריטי באגוסטה ויקטוריה נפגע ואחד הפקידים הבכירים נהרג. לאחר הרעש הוחלט להקים את ארמון הנציב

בדיוק 90 שנה קודם לכן, ב-1 בינואר 1837, הייתה רעידת אדמה קודמת שזרעה הרס גדול ביותר, הייתה אחת הקטלניות ביותר ולפי אומדנים הגיעה לעוצמה של 5.75 עד 6.75. בסולם ריכטר. התוצאה הייתה אלפי הרוגים. צפת וטבריה נהרסו כמעט כליל. בצפת נהרגו כ-1800 איש ובטבריה כ-600 נפש כ-28 אחוז מתושבי העיר, חלקם מפגיעה של גלי צונאמי ענקיים שעלו מהכינרת. עדויות מהרעידה הקשה מתארות את ההרס העצום: "כל פני השטח של הקרקע, באזור העליון ובאזור המקיף את הגבעה, נפגע מהזעזוע. כמויות ענקיות של סלעים פשוט נקרעו מהאדמה והועפו ממנה. בקעים ענקיים חצו את הקרקע ואחר כך התמלאו באדמה ואבנים. . . ליד צפת ראינו קרעים בסלע ובאדמה. . . וליד גוש-חלב עוד בקע באורך של כמה מטרים."

הפגיעה באוגוסטה ויקטוריה - משרדי הנציב העליון הבריטי

על פי הערכת מומחים, כל 90-100 שנה פוקדת את ארץ ישראל רעידת אדמה קשה ביותר.

בין היתר אפשר למנות את הרעש הגדול המוזכר בספר עמוס מן המאה ה-8 לפני הספירה, הרעש הגדול בשנת 31 לפני הספירה אשר לפי עדותו של יוסף בן מתתיהו נהרגו בו כ-30 אלף איש. רעידת האדמה הגדולה בשנת 363 לספירה, הרעש של 19 באוגוסט 502 בו נהרסו עכו ולטרון. הרעש הגדול ב-749 המוגדר במקורות כ"רעש שביעית", בו נהרסו בין היתר ארמון הישאם ליד יריחו עם הערים, סוסיתא, טבריה, בית שאן, סרטבה וחצור, ג'רש, וכפר נחום. על פי כמה מקורות נהרגו ברעש זה ברחבי א"י, כ-20 אלף בני אדם. ידועה רעידת האדמה הגדולה ב-18 במרס 1066 בה נפגעה וכמעט נהרסה כליל העיר רמלה.

הפגיעה בהר הבית - החורבות במסגד אל-אקצה יולי 1927

הרעש הגדול בתקופה הצלבנית, בשנת 1160 בו התמוטט מנזר יוחנן המטביל ליד יריחו ומנזר אליאס ליד ירושלים נהרס 40 שנה מאוחר יותר ב-1202, נמנו כ-30 אלף איש

שנהרגו בשכם והסביבה. ב-1456 פוקד רעש אדמה נוסף את א"י, אלפים נהרגים ובין היתרנפגעה גם כנסיית הקבר. רעידת אדמה גדולה הייתה גם ב-1546 וב-30 באוקטובר 1759 גורר הרעש את מותם של עשרות אלפי איש, כל איזור סאסא, גוש חלב, סג'רה והסביבה נפגעו קשות.

החורבות ברובע היהודי בירושלים. מספר נפגעים רב

כאמור, רעש האדמה הקטלני הגדול האחרון, התרחש לפני 86 שנה, ב-11 ביולי 1927.

היתה זו רעידת האדמה בעלת התוצאות החמורות ביותר, מבין כל רעידות האדמה שהתרחשו בארץ ישראל מאז ינואר 1837. מדובר היה ברעידת אדמה בחוזק של 6.25

בסולם ריכטר. הרעש החזק נמשך בסך הכל 7 שניות וזרע הרס כבד ביותר. רעשי המשנה המשיכו קצת יותר. היה זה יום שרב ורוחות מזרחיות חמות נשבו. התושבים ההמומים ואחוזי הבהלה נמלטו מבתייהם המתמוטטים. שמועות על אסון מחריד ועל מאות הרוגים נפוצו במהירות, ונשמעו גם עדויות שתיארו את ים המלח במילים "רתיחה גדולה וגליו עזים", וכן עדויות על מגדלי מים שנעו הנה והנה ועל בתי קומות שקרסו.

רעידת האדמה המשמעותית הזו, שהמוקד שלה היה בצפון ים המלח, גבתה חיי אדם רבים משני צידי הירדן. זרימת הנהר הופסקה כמעט ליממה שלמה. כתוצאה

מהמפולות, נפלו
מבנים כמו מגדלי
קלפים וקברו
תחתם את
דייריהם. פורסמו
דיווחים שונים על
מספרי ההרוגים,
ככל הנראה בן
350-500 נהרגו בין
700 ל-1,000
פצועים ואלפים
שנותרו ללא קורת
גג. לפי דיווח
ממשלת המנדט

לוד אחרי הרעש 1927

נהרגו ברעש 1927 ונפצעו 923 בארץ ישראל שממערב לירדן.

גליון 11-10

ידיעות עיריית תל-אביב

21

תוצאות הרעש בתל-אביב

16 בית פנצל-חלל בניסן סט הכרמל (שלוש קומות) - סדקים על ידי חור המדרגות ובתקרת העליונה. נזנה סקודה לתקן בהשגחה מהגש אחראי.

16 בית סימון-אסל-רחוב הרצל 80 נשתי קומות - סדקים בקירות של הקומה השניה ובתקרת הקומה הראשונה. נזנה סקודה לתקן על ידי מהגש אחראי.

17 בית בלם - אהל-משה - אחד הקירות בחצר נסדק והתמוסס. נזנה סקודה להוריד את הקיר סד. הקיר נהרס ע"י הסכסרה.

18 בית וינברג-אלנבי-סוף בצלאל נשתי קומות - הסעקה בכל חדר החדר הבית נסדק. ישנם סדקים בקירות של המדרגות. נזנה סקודה לתקן.

19 גן-ילדים (בנין העירוני). רחוב אהרן-העם - סדקים בקירות ובתקרות וביחוד בחדר המטבח. משני חזים כעה אם הסדקים מתרחבים.

10 בית שרי. רחוב ברנז 4 - סדקים בחצר המדרגות. נזנה סקודה לתקן בהשגחה בגאי סומחה.

ביתר הבנינים נהרגו סדקים קלי ערך. עש"י רב בניה. באוסן כללי אשור לבוא לירי מסקה שהעיר סבלה רק באוסן קל מאד. משני שהיא בניה על חולות ואוסן הבניה הוא די מלידי.

בקשות לבקרת משיכות להחזקת בכל יום והעיריה ממשיכה לבקר את הבנינים.

ביום ב', 11 ביולי 1927 בשעה שלש וחמשה רגעים אחר הצהריים הוגש הרעש בתל-אביב. נזקו בנינים אחדים. אמן באגשים לא היה.

תיקת אחרי הרעש בשעה 4 בקר מהגש העירוני. את הבנים שסבלו ביותר (לפי ידיעות שנתקבלו מהמשפחות). למחיה סרסמה המלקה השכנית בעתונות בקשה לקבל להודיע על כל מקרי סדוק בבנינים שנתהו אחרי הרעש.

עד 19.7.27 נתקבלו במחלקה הסגנית 40 הודעות ובקשות הן מבעלי הבתים והן מהרורים.

סרבקשות הגיש המחלקה הסגנית לבקר 31 בת וכרא לצין את המקרים הכי רציניים.

11 בית לבונשן - רחוב יהודה הלוי 36 (קומה אחת) - סדקים בקירות ובתקרה. ביחוד בקיר החות. כחורים המונים לרחוב אסור לצור.

2 בית יוסף מרחי-נהישיאן - סדקים ביסודות ובירות וביחוד בחדר הרוסית-סערבית שיצאה מן הבית. נזנה סקודה לתקן במשך 48 שעות.

3 בית אומוחיק-רחוב סירובני (שלוש קומות) - סדקים בחור המדרגות ובקירות של הקומה השלישית. נזנה סקודה להרוס את החלק העליון של חור המדרגות ולבנותו מחדש.

4 בית נורדון - סוף רחוב צלטוב ורחוב מרין (נשתי קומות) - סדקים בקירות על ידי המרסמה בקומה השניה ובסוף בניה המדרגות. דרוש תקן בהשגחה בגאי סומחה.

השתתפות תל-אביב לנוכחי הרעש

בקשר עם האסון שקרה לשכם, רמלה ולוד שלחה העירייה תלמידות של השתתפות בצער לעיריות דניל בתוכן זה: מוכי ועה על האסון האיום אשר עבר על עירכם מסורת עיריית תל-אביב לכם ולאזרחיכם את השתתפותה הלבבית בצערכם ומאבלכם.

12.7.27 על החתום: בלך. ראש העיריה.

ראשי העיריות שכם, רמלה ולוד ענו תלמידות:

כבוד ראש עיריית תל-אביב. בשם תושבי שכם הגני סביע את תודתי בעד נדיבותכם הנעלה ואישיותכם הנשגבה.

12.7.27 על החתום: ראש העיריה.

כבד ראש עיריית תל-אביב. בשם רמלה הגני סביע את תודתי בעד נדיבותכם.

14.7.27 על החתום: ראש העיריה מיצאסמה אל חוסי.

לראש עיריית תל-אביב.

השתתפותכם בצערנו. הקלה את כאבנו והגנו מביעים לכם את תודהנו.

10.7.27 על החתום:

ראש עיריית לוד וועדת הסיוע לנוקים בלוד אחמד אל חוסיני.

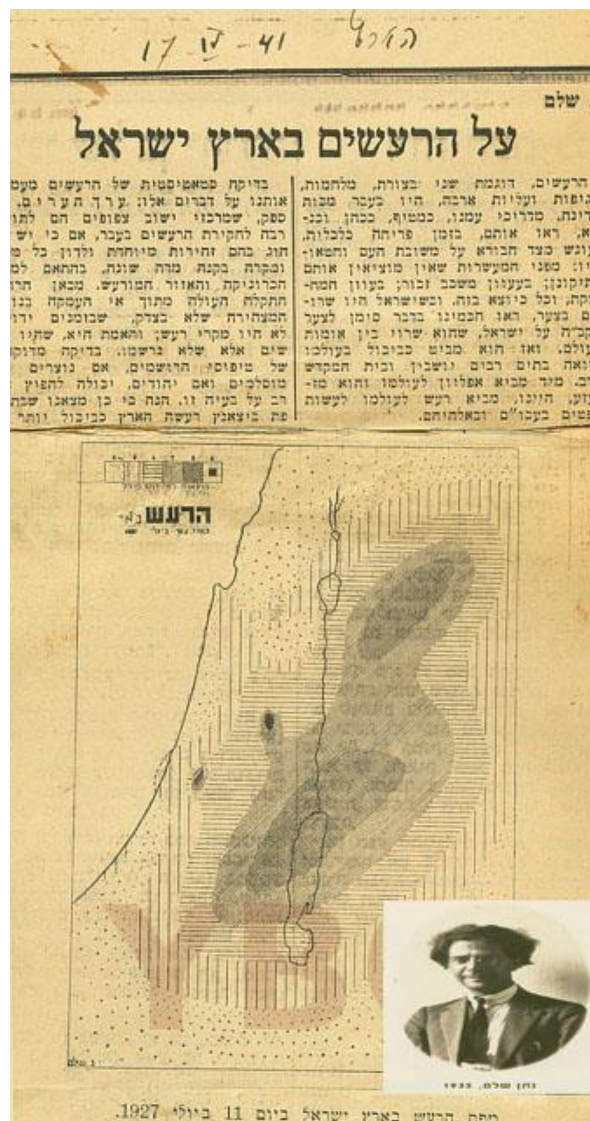
בשעה שלש נכילה יצאו לשכם שני אוטובוסים בלוח שפזרים אחרים עם משלוח של סוף רוסל לחם לנוקי העיר וטחלק בבקר בין הנוקים. ראש עיריית שכם אישר את קבלת הסיוע ע"י מכתב על שם ראש עיריית תל-אביב בתוכן זה:

כבוד ראש עיריית תל-אביב הנעלה. והגני יחד עם חברי המועצה העירונית בעיר שכם. באים כזה להביע את תודהנו העמוקה לך ולכל חברי מועצתכם הנכבדים עזרו נדיבותכם במשלוח הלחם בחור סיוע לעיריית שכם. ובחורטנות זו. הגנו סכבדים וסוקורים אחכם. על החתום: ראש עיריית שכם סלימן עבר אל רואק סוקאן.

הדיווח על רעידת האדמה בביטאון עיריית תל אביב מיולי 1927. פורסמה גם רשימת הפגיעות בתל אביב וביפו

הגיאוגרף ד"ר רון אבני, נחשב כיום לאחד המומחים הגדולים בארץ בתחום רעידות האדמה. לפני 14 שנה הגיש ד"ר אבני את עבודת ה Phd שלו באוניברסיטת בן גוריון בנגב, בו עסק בניתוח רעידת האדמה הגדולה של יולי 1927 ומחקרו נחשב עד היום כפורץ דרך בתחום. ד"ר אבני סוקר במחקרו את הפרסומים השונים שהיו סביב רעידות האדמה בעיתונות ובמחקרים שונים שפורסמו בעבר ומשווה בניהם. החשוב בעבודתו

של ד"ר אבני הוא תיאור הנזקים שנגרמו בערים השונות ברחבי ארץ ישראל, בעיקר לפי העיתונות של אותה תקופה. כך ביבניאל למשל נהרסו שני בתים וכמה רפתות. בתל אביב וביפו נרשמו נזקים מרובים למבנים, אך לא היו פגיעות בנפש. ביפו היתה פגיעה בבניינים רעועים ושם בלטו נזקים גדולים. כמעט בכל הבתים העתיקים נתהוו סדקים והיה חשש ממפולות. כך למשל הקומה השנייה של בית אבו חטב ביפו העתיקה נהרסה לחלוטין, כפי שדווח בעיתון "הארץ" ביום למחרת רעידת האדמה. כמו כן, נזק משמעותי נגרם לבניין הדואר ביפו. תושבים דיווחו כי בשעת הרעש הנמל היה סוער מאוד, אך נמל יפו לא נפגע כלל.

בתל אביב נוצר סדק גדול בגימנסיה הרצליה. ברחוב אחד העם נפגעו כמה בתים ובנחלת בנימין ואלנבי נוצרו סדקים בבתים. הנזקים המשמעותיים ביותר נגרמו למבנים במרכז העיר: בית לבונטין ברחוב יהודה הלוי, בית איזמוז'ק ברחוב פיירבג, בית גורדון ברחוב צ'לנוב, מבנים בנחלת בנימין ואלנבי, גן ילדים ברחוב אחד העם ועוד.

בתל יוסף נהרס בניין ונפל עמוד חשמל. בהר שומרון נחרבו 8 ישובים ונהרגו 161 אנשים. 630 נפצעו. בשכם נהרסו כשליש מבתי העיר, ובלוד וברמלה קרסו רחובות שלמים. הכפר אבו דיס נהרס בחלקו הגדול.

הפגיעות ביריחו

חלק גדול מהנזקים ומספר גדול של ההרוגים היו בישובים הערביים. העיר שנפגעה באופן הקשה ביותר הייתה שכם, שם נהרגו שומרונים רבים. תל-אביב אימצה את שכם, ושלחה אליה צוותי חילוץ ואספקה. מאיר דיזנגוף נסע לשכם והציע סיוע, והנדבן יהודי-אמריקני נתן שטראוס שלח מענק כספי מיוחד. ד"ר רון אבני מבליט במחקרו את פעולות הסיוע לשכם שמאחוריהם עמד מאיר דיזנגוף. דיזנגוף, באותה תקופה שהה בפסק זמן מראשות העיר וכיהן כראש המחלקה למסחר ותעשייה בסוכנות היהודית, ניסה לעשות כל שביכולתו כדי לעזור לתושבי שכם. לדברי ד"ר אבני דיזנגוף היה קשור מאוד לשומרונים. הוא ארגן משאית מלאה בלחם שיצאה מתל אביב ויפו בשיירה לשכם. לדבריו, רבים מהעיתונים הערביים באותה תקופה באו בטענות לערבים עצמם שהם לא באו לעזרת אחיהם בשכם, והיהודים בראשות דיזנגוף היו היחידים שעזרו להם. ד"ר אבני מציין כי המיליונר האמריקאי נתן שטראוס, שהיה ידוע בתרומותיו ליישוב בארץ, בעיקר בתחום הבריאות, תרם תרומה של 5,000 לירות מצריות, הון עתק באותה תקופה, לממשלת המנדט הבריטי כדי שזו תהווה קרן עזרה לניצולים מרעידת האדמה. ד"ר רון אבני קובע כי גם במקרה זה ניסה דיזנגוף לעזור לתושבי שכם, אבל הפעם זה פחות הצליח. לדבריו דיזנגוף כתב מכתב לשטראוס כדי שזה יבקש לייעד חלק מהסכום לשכם, אבל שטראוס השיב לו בשלילה ואמר שממשלת המנדט תחלק את הכסף כרצונה.

מכתב מאת עירית שכם.

לכ' ראש עירית הל'אביב הנעלה.

ירשהנא לי כי ראש העיריה להביע בזה לכ' ולכ' כל חברי מועצת עיריתכם. בשם המועצה העירונית של שכם וכל תושביה את תודתנו העמוקה עבור כל העזרות שהנשחתם לנו בקשר עם רעידת האדמה שהיתה בשכם.

בהודמנות זו, רוצה אני להודיע לכ', שכעת, סודר ענין העבודות תחת השגחתו ואחריותו של כ' המהנדס הראשי של שטח הצפון. הנמצא כעת בשכם. האחרון הזמין כבר די ארדיכלים להוציא לפועל את כל העבודות הנחוצות. וכמויכ הוא הזמין פועלים במספר מספיק לפי הדרישה. לכן, אין עליכם כל צורך לדאג על משלוח מהנדסים ועובדים לעזרתנו.

והנני בחתימת מכתבי, מחנחן שוב לכ' ומכבדו בערכו הרם.

(חתום) ראש עירית שכם

סלימן עבד-אל-זראק מוקאן.

15.7.27

מכתב התודה על ראש עיריית שכם למאיר דיזנגוף ראש עירית תל אביב על הסיור בפגיעות רעידת האדמה בעיר

בתקופת רעידת האדמה הקשה של 11 ביולי 1927, חי בארץ ישראל הגיאולוג נתן שלם שהיה גם גאוגרף, מורה וחוקר ארץ ישראל. יליד סלוניקי (1899), שעלה לירושלים ב-1910. אחרי מלחמת העולם הראשונה, נסע ללימודי גאולוגיה בפירנצה שם קיבל תואר דוקטור ב-1924. אחר קבלת התואר חזר שלם לארץ ישראל והתיישב בירושלים, שם היה מורה לגאוגרפיה, כימיה ופיזיקה בגימנסיה העברית רחביה. במסגרת זו יצא עם תלמידיו לטיולים רבים בטבע. היה בין מקימי אמא"י (אגודת משוטטים ארץ ישראלית). בכל שנה בקיץ נסע שלם לפירנצה והתעדכן בתגליות החדשות במדעי הגאולוגיה והגאוגרפיה והשתתף בכנסים מדעיים. באמצע שנות השלושים נסע לשנת השתלמות בגאוגרפיה באוניברסיטת לונדון. בשנת 1953 התקבל כחבר סגל במכון הגיאולוגי לישראל ועסק בסיסמולוגיה (חקר רעידות אדמה) והקים את המכון הגיאופיזי. לזכרו נקרא היישוב מצפה שלם במדבר יהודה.

לאחר פטירתו של נתן שלם, כינסו חבריו את כתביו המדעיים והפובליציסטיים לשני ספרים נתן שלם, אסופת מחקרים בידיעת הארץ, 1973, וכן בספר נוסף על מדבר יהודה.

לפני מספר שנים, התגלו גם יומניו האישיים והמקצועיים שאותם כתב נתן שלם מנערותו ועד מותו. בהם פרטי פרטים על חייו, עבודתו וסביבתו החברתית. התעסקותו של נתן שלם ברעשים, הייתה חלק מהתעניינותו הכללית בנוף הארץ ישראלי, ובתהליכים המעצבים אותו. רעש האדמה שפקד את הארץ בשנת 1927, נחשב לרעש החזק ביותר במאה העשרים, ונזקיו היו רבים. נתן שלם היה בין הגיאולוגים הבולטים שהיו בארץ בזמן הרעש, ותיעד ביומנו את הרעש, וכן סייר וצילם וכתב מאמרים בנושא שפורסמו בשנים שונות, כ- 1928, 1940. על פי מסקנותיו, שהתבססו על ניתוח מאקרו-סייסמי, מוקד הרעש היה בצפון ים המלח, וזה בניגוד למוקד הרשמי שנקבע בגשר דמיה על פי הרישום של הסייסמוגרפים. חוקרים מאוניברסיטות בן גוריון וסטנפורד, קליפורניה לא הכירו את עבודתו, ולאחר מאמץ מחקרי, "תיקנו" את מוקד הרעש הרשמי, והעבירו אותו דרומה לאזור ים המלח, שבו כאמור מיקם נתן שלם את הרעש. להלן, פרטים מיומנו על הרעש ומפת הרעש שפירסם.

"יום ב' 11.7.1927. חזר החום לסורו הרע, ויעבור שוב את גבול השלושים. אולם קרוב לשעה ארבע, ירעדו מוסדות תבל ורעשה ירושלים. המהומה והמבוכה היתה גדולה. בתים רבים נהרסו או שנסדקו ונפתחו פרצים. יש פצועים ומתים. מספרים מדויקים אין עדיין, אבל מספרים שבסביבות ירושלים האסונות גדולים יותר. הנני מחכה בכליון עיניים לידיעות שתבואנה בעיתונים.

יום ג' 12.7. ליל נדודים נורא. נעורתי בכל רבע שעה בבהלה ופחד, בחושבי כי הבית נפל תחת, וכי הפסל, פסל השיש, נפל ארצה וישבר. מה שמחתי, כשהעיר היום, למצוא את הכל עומד על מקומו בשלום.

במשך היום לא קרה מאומה, אולם המון העם נרגש מאוד, ואגדות כבר מהלכות בעיר. רב הקהל מספר בשמי שצריכה להיות עוד רעידה. קיבלתי מכתב מחוה, אבל אין כלום עדיין בקשר עם הרעידה...

יום ד' 13.7.1927. אין כל חדש זולת שקט הלבבות. המהנדסים יצאו זכאים ברעש הזה. ידיהם עתה מלאות עבודה. הנה כי כן רואים שבכל מה שעושה האל, לטובה הוא עושה...לא אלך לטייל, ותחת זאת אכין מאמר קומפליטיבי על "הרעש" בכלל, אשר אשלחו למערכת "הארץ". פורסם בעיתון שבוע לאחר הרעש, 19.7.1927.

יום שבת 16.7.1927. את שעות הבוקר הקדשתי לתרגום הפרק "רעידות האדמה" של אמיל ההוג. קצרתיו, ובדעתי למסרו לעיתון. אני חותם עליו בתור נ.ש. אף כי איני שבע רצון כלל מן העניין, כי סוף סוף המאמר אינו מקורי. אולם בהתחשבי עם המצב, שהרי

גם ההוג עצמו עשה קומפילציה, אני מסתפק בחתימת נ.ש. אולם, אין כוונתי לכתוב את מאמרי הגיאולוגי בדרך זו. דבר זה עשיתי בשביל הקהל. אם אצטרך לכתוב מאמר שני על "הרעש בארץ ישראל", אז אחתום את שמי עליו נ. שלם, כי פחות או יותר יהיה מקורי...

יום א' 17.7.1927 . יום אבל, אבל לא הרגשתי בו בגלל הלימודים הרבים. בבית הספר למסחר למדו כרגיל, ורק בגמנסיה למדו רק בשעות הראשונות היום בבוקר רעשה ירושלים עוד פעם, אבל הרעש היה הפעם חלש מאוד ורק אחדים הרגישוהו, ואמנם בעיר קמה בהלה גמורה..."

כך או כך, עכשיו אפשר כבר להבין את אזהרת הרשויות לרעידת אדמה גדולה קרובה נוספת. אנו ממש בתחום ממוצע השנים.

אילן שחורי, מורה דרך מוסמך, הוא עיתונאי, מורה דרך והיסטוריון של תל אביב. מפעיל את האתר תל אביב שלי תיור ישראלי <http://www.mytelaviv.co.il>

בואו נביא תיירים לשומרון- רן סילברמן, מורה דרך

חבל ארץ השומרון הוא אחד מחברי הארץ היותר מעניינים להדרכת טיולים. אבל למרות זאת, הוא גם מטויל פחות מאזורים אחרים בארץ.

בכתבה זאת ברצוני להסביר מדוע אין מטיילים בשומרון, ומדוע עלינו, כמורי דרך, לשים את השומרון במפת ההדרכה הקבועה שלנו. אני מתייחס בעיקר לקבוצות מהארץ ומחו"ל, אך גם טיולים פרטיים לבודדים מתאימים ביותר.

היתרונות לטיול בשומרון הם רבים:

1. השומרון נמצא במרכז הארץ וקרוב מאוד לירושלים ולתל אביב
2. כבישים נוחים ומהירים, ללא עומסים בדרך כלל.
3. אתרים היסטוריים בעלי חשיבות בינלאומית
4. אתרים תנכיים רבים המעניינים הן יהודים והן נוצרים.
5. בתקופות החגים (סוכות ופסח) הרבה אתרים פתוחים ומאובטחים ויש בהם הדרכות מקומיות.

אבל למרות האמור לעיל, השומרון כמעט אינו מטוייל. עיקר המטיילים בשומרון הם דתיים לאומיים.

סוכנויות תיור לא מכניסות את השומרון למסלולי הטיול שלהן.

יש לכך שלוש סיבות:

1. סיבה ביטחונית: השומרון נתפס כאזור מסוכן
2. סיבה פוליטית: ישנם אנשים בישראל אשר מתנגדים להיכנס לשומרון.
3. סיבה אופרטיבית: אין בשומרון כמעט בכלל מסעדות ושירותים ואתרי קניות למבקרים.

עם העניין הפוליטי אני יכול להתווכח. למרות שלדעתי מדובר במיעוט זניח.

את הסיבה הביטחונית אני רוצה להפריך כאן ולעודד אנשים להביא קבוצות לשומרון.

העניין שאין מספיק מקומות לעצור עם הקבוצה נובע מהעובדה שמספר המבקרים קטן ואל כן לא כלכלי לפתוח עסקים שמשרתים קבוצות מטיילים. אבל אם נדאג להביא עוד מטיילים יש סיכוי רב שייפתחו גם עוד מסעדות וחנויות.

לפני שאכנס לדון בעניין הביטחוני, אני רוצה לפרט מספר אתרים בשומרון אשר יכולים לעניין מאוד קבוצות. הן של יהודים והן של נוצרים. הפירוט הוא על קצה המזלג, כדי לתת רעיון.

הר גריזים

על הר גריזים ישנן מספר נקודות לעצור. אפשר לעשות את כולן את את חלקן. אתר רט"ג בתשלום וכל שאר המקומות ללא תשלום.

אתר רט"ג על הר גריזים:

אתר מרשים מאוד ומתוחזק עם שרידים מתקופות רבות ובעיקר מהתקופה הביזנטית. האתר מעניין את כל הקבוצות. אפשר לדבר כאן על השומרונים ועל יהושוע בן נון. גם על הכנסייה הביזנטית המתומנת ששרידה נראים באתר. במקום מתקיימות הדרכות בחינם בימי חול-המועד וניתן להצטרף ללא רישום מוקדם.

מצפה יוסף

אתר חובה: תצפית פנורמית על שכם הכוללת את שכם העתיקה, קבר יוסף, כנסיית באר יעקב, הר עיבל הר כביר, רכס הגדעונים, דרך האבות. נושאי ההדרכה הם רבים: מהתנ"ך: פרשת דינה בת יעקב, מעמד הברכה והקללה בספר דברים ובספר יהושוע, משל יותם שנצחק מראש הר גריזים. מהברית החדשה: האישה השומרונית בבאר יעקב. אפשר לדבר על עניינים גאו-פוליטיים ועוד ועוד.

השכונה השומרונית, המוזיאון השומרוני ואתר זבח הפסח

בתוך השכונה השומרונית נמצא מוזיאון מעניין ביותר (בתיאום ובתשלום) ולידו האתר בו זובחים השומרונים בכל פסח. האתר פתוח וניתן להיכנס ולראות בכל ימות השנה.

הר כביר

להר כביר מגיעים דרך אלון מורה. התצפית היא מרהיבה!

נושאים להדרכה: כניסת אברהם לכנען וחזרת יעקב מארם לכנען. נחל תרצה ובו העיר תרצה שהיתה בירת ממלכת ישראל לזמן קצר. תצפית על המזבח שנתגלה בהר עיבל על ידי פרופסור אדם זרטל.

תצפית על שכם ועל ההתנחלויות שמסביב.

רכס גדעונים

מעל הישוב איתמר מתרומם רכס הגדעונים ועליו מספר חוות חקלאיות מעניינות. החווה הגדולה ביותר נקראת "גבעות עולם" ובה ניתן לפגוש דיר עיזים ולקנות מוצרי חלב עיזים. אפשר להמשיך בכביש המתפתל עד לנקודות האחרונות אשר צופות מזרחה לבקעת הירדן.

שילה העתיקה

שילה העתיקה היא אתר הדגל של השומרון ובמקום גם הושקעו משאבים רבים לכן הכניסה היא בתשלום. הכרטיס כולל ביקור בחפירות הארכיאולוגיות וחזיון אור-קולי בראש התל.

בחול המועד יש המון פעילויות נוספות באתר ושווה להתעדכן.

נושאי ההדרכה בשילה הם תנכיים: מקום שבתו של ארון הברית, סיפור חנה ובנה שמואל, עניין המחוללות בכרמים שנחטפו להיות נשים לבני שבט בנימין ועוד.

זהו עוד מקום לדבר על מפעל ההתיישבות היהודי בשומרון והנושא הפוליטי הכרוך בו.

בית אל - אתר סולם יעקב

המקום שאליו מגיעים דרך הישוב בית-אל, הוא למעשה גבעה חשופה שאין בה שום פיתוח או אתר מודרני. ובזה קסמה הגדול. ניתן ממש לדמיין על איזו אבן הניח יעקב את ראשו כשחלם את חלומו המפורסם.

האתר מתאים מאוד לביקור של יהודים ונוצרים כאחד ובמקום אפשר לספר על נושאים תנכיים נוספים. למשל על זיהויה של העיר עי מזרחית לבית אל, או על עגל הזהב שבנה ירבעם כדי שבני ממלכת ישראל הצפונית לא יעלו לרגל לירושלים.

המרפסת של המדינה

תצפית מרהיבה למערב מתוך הישוב פדואל ישנו אינטרקום ממנו מצלצלים ופותחים את השער. המקום מסודר ומונגש וממנו יש מבט פנורמי לכל מישור החוף. הדבר נותן הבנה על השליטה שיש מהשומרון על השפלה וריכוזי האוכלוסין בה. ניתן לטייל קצת ברגל מסביב ואף לרדת למבצר דיר-קלעה הסמוך.

איך מתגברים על הבעיה הבטחונית

הבאתי כאן רק מעט מהאתרים שניתן לבקר בשומרון. ושוב נשאלת השאלה : איך ניתן להביא תיירים למקום לא בטוח ואפילו מסוכן? כאן אני מציע לעשות בדיקה מחדש לגביי היות השומרון מקום מסוכן : עבור תיירים רבים, ישראל היא מדינה מסוכנת ולכן לא באים אליה. אחרים, אינם חוששים ובאים למרות מה שהם שומעים בתקשורת. לגביי תיירות נוצרית, חשוב

לציין שרבים מהם כלל אינם חוששים. במיוחד אלו הבאים מאפריקה או מסין ואינם תופשים את ישראל כמקום מסוכן.

אבל מעבר לכך. כל תייר נוצרי שמגיע לישראל מגיע להר הזיתים, לרובע המוסלמי בירושלים, ורבים הולכים לגן הקבר. האם אין אלו מקומות יותר מסוכנים מהשומרון?

אני חושב שהנושא של "סכנה" הוא סובייקטיבי ולעיתים רבות מוטה מסיבות פוליטיות.

ככל שנטייל יותר בשומרון, לא נראה את חבל הארץ הזה כמקום מסוכן, אלא כמקום שנכנס למסלול החובה של כל תייר ותייר המבקר בארץ.

רן סילברמן, מורה דרך

<https://ransilberman.blog/>

יריד המזרח – סמל לתרבות היהודית המתפתחת בארץ ישראל – מאת יעקב וידס- מורה דרך

המאמר מבוסס על הרצאתה של ד"ר סיגל דויד: מודרניזם ביריד המזרח <https://www.youtube.com/watch?v=Cwll89TidxI>

מאמרה של ד"ר סיגל דויד: האדריכלות החדשה ביריד המזרח 1934: הבניית זהות ליישוב היהודי

<http://humanities1.tau.ac.il/zionism/images/Israel24/Davidi.pdf>

יריד המזרח – גמל מוכנף: הפגנת יוזמה חדישה בארץ קדומים. אומץ לגמל לעוף, כוח לכנפיים להעוף

משה שרתוק, 9 בפברואר 1934

יריד המזרח שהתקיים בתל אביב בשנת 1934 היה אירוע מכונן בתולדות הישוב היהודי בארץ ישראל ובעיקר בתולדות תל אביב. היה זה אירוע שמטרתו המוצהרת הייתה לטפח קשרים כלכליים ומסחריים בין מדינות העולם למדינות המזרח התיכון ולקדם את האינטרסים הכלכליים של הישוב היהודי בארץ ישראל. אבל האירוע חרג הרבה מעבר לתחום המסחרי כלכלי והפך להיות אירוע תרבותי ואירוע שמעצב את הזהות היהודית בארץ ישראל.

תל אביב מראשיתה היא עיר חוגגת, עיר של תרבות ההולכת ומתהווה, מצד אחד תאטראות, מצד שני נשפים המוניים, עדלאידע, בחירת מלכת היופי. חגיגות, כל דבר סיבה למסיבה. אבל לא רק שעשועים נדרשים צריך גם לחם ולא חסרו מצוקות כלכליות בתנאים של אותם ימים אבל במקביל נערכות גם תערוכות מסחריות

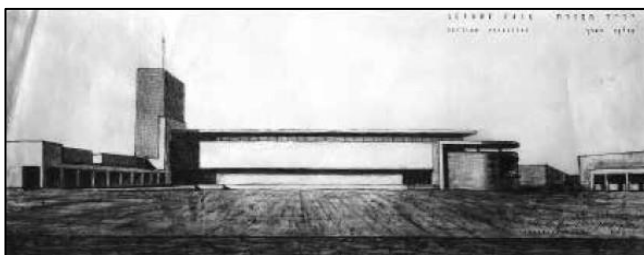
תזמורת ג'ז הכוכב הוקמה במיוחד לתערוכה אבי, בוקו וידס, עומד שני משמאל

שהולכות ומתפתחות החל משנת 1923 והילך. תערוכות אלו כוללות גם חידושים, נשפים, מוסיקה וריקודים. בתערוכה של שנת 1925 הופעלה לראשונה תחנת שידור ישראלית, 4 שנים בטרם הוקמה תחנת השידור "קול ירושלים". תערוכת 1929 הייתה תערוכה חגיגית במיוחד במלאת 20 שנה לתל אביב.

התערוכות עצמן היו יוזמה של שלושה שותפים אלכסנדר יבזרוב (עזר), שלמה יפה ומשה מדזיני¹ שחברו יחד והקימו את חברת "מסחר ותעשייה". מטרתה של החברה לקיים תערוכות לקידום התעשייה והמסחר של ארץ ישראל. התערוכות נקראו תערוכות "תוצרת הארץ". עיריית תל אביב הקצתה לחברה שטח פנוי בדרום תל אביב, רחוב השפלה של היום, שם הוקמו ביתנים זמניים שפורקו עם תום התערוכה. בשנת 1932 התקיימה התערוכה הראשונה שנקראה "יריד המזרח" שינוי השם מעיד על שינוי מגמה. לא תערוכה אלא יריד, בהבדל מתערוכה, ביריד מתקיים גם מסחר, קנייה, מכירה, סגירת עסקאות וכו'. כמו כן, לא עוד "תוצרת הארץ" אלא יריד בינלאומי שמגשר בין המערב למזרח. גם לסוחרים ותעשיינים ערבים הוצע לקחת חלק ביריד וידוע האגדה האורבנית האומרת שתשובתם הייתה: "כאשר לגמל יצמחו כנפיים נשתתף ביריד"²

ההצלחה הכבירה של יריד 1932 דרבנה את היזמים ועיריית תל אביב לבנות מתחם שישמש באופן קבוע את הירידים שייתקיימו אחת לשנתיים. להקמת היריד הקצה הנציב העליון לעיריית תל אביב שטח של כ-100 דונם חולות בצפון הרחוק של תל אביב, שלימים קיבל את השם "חצי האי ירקוני" וזו החכירה אותו לחברת "מסחר ותעשייה".

בראש צוות התכנון של היריד עמדו האדריכל אריה אל-חנני שגם עיצב את סמל היריד, הגמל המכונף. המהנדס הראשי היה וילי וולטש. משרד התכנון לקח על עצמו לתכנן חלק מהביתנים אבל גם שכר את שירותיהם של אדריכלים חיצוניים. להכנת תוכנית הבינוי של היריד נבחר ריכרד קאופמן שהיה המתכנן הראשי של

תרשים ארמון תוצרת הארץ תכנון ריכרד קאופמן

ההתיישבות בארץ (נהלל, כפר יהושע, עפולה, הרצליה ועוד). קאופמן הכין את תוכנית הבינוי המבוססת על תפיסת "עיר גנים" שנפוצה בעולם המערבי באותה תקופה. הביתנים תוכננו

ועוצבו ברוח הסגנון הבינלאומי, מתוך אמונה שהאדריכלות זו מייצגת חברה מתקדמת ודינמית. מתכנני היריד רצו למצב את החברה היהודית בארץ ישראל כחברה מערבית מתקדמת ולא חברה אוריינטלית, למרות שמו של היריד. היא התאימה את עצמה לסגנון הבנייה המודרני שהתפתח במערב. לא עוד כיפות

¹ משה מדזיני פרש בשנת 1926 ובמקומו הצטרף אברהם אידלסון
² זו גרסה אחת של האגדה

וקשתות, אלא קוביזם מובהק, מבנים לבנים, ללא עיטורים, בעלי צורות גאומטריות פשוטות, ללא סימטריה והיררכיה.

וכך נרתמו כל אדריכלי הביתנים היריד המזרח לעצב את הביתנים ברוח האדריכלות המודרנית שהלכה והתרחבה בכל העולם ואשר בתערוכה ב-MOMA בניו יורק בשנת 1932 זכתה לכינוי "הסגנון הבינלאומי". כל הביתנים ביריד 1934, למעט אחד, עוצבו על ידי אדריכלים ישראלים, שהביאו את רוח המודרניזם לארץ. ביריד המזרח, בהקמתו ובהפעלתו התחברו כל תחומי היצירה. היצירה התרבותית באה לידי ביטוי באדריכלות, עיצוב נוף, גרפיקה, ציור, פיסול, מוסיקה וספורט. כרזות הפרסום לקראת היריד ובמהלך היריד השתמשו בדימויים הארכיטקטוניים כדי להאדיר את היריד. הכרזה משנת 1936 מראה את הדרך שהיריד עשה מאז התחיל בבית הספר אחד העם בתל אביב, מבנה שתוכנן על ידי האדריכל הרשקוביץ, בסגנון האקלקטי ועד ליריד החדשני והדינמי.

כרזות הפרסום מיריד 1934 ו-1936 מציגות את המבנים המודרניים המתפרצים לגובה מול הישן והאוריינטלי

פסלים שהוצבו בבניינים כמו פסל הזורע בביתן המוסדות הלאומים, פסל האישה

אריה אל-חנני מעצב פסל הפועל העברי

הרוקדת עם ילדה בביתן האישה וכמובן הפסל המונומנטלי, פרי יצירתו של האדריכל אריה אל-חנני, הפועל העברי.

תל אביב חגגה. היריד כלל תצוגות, מופעים, נשפים, הצגות ולונה פארק. בכל יום הוכרז ביריד נושא מרכזי שהפעילות התרכזה סביבו למשל: יום בריטניה, יום תוצרת הארץ, יום הספורט, יום האישה ועוד.

יריד המזרח הייתה הצלחה כבירה של הישוב העברי. בששת שבועות היריד בקרו בו כ-600,000 מבקרים כאשר בתל אביב חיו 100,000 תושבים. חלק גדול מהמבקרים

הגיעו מחו"ל בעקבות פרסום נרחב שניתן ליריד במשך תקופה ארוכה. העובדה שממשלת המנדט עודדה את העשייה הגדולה תרמה לא מעט להשתתפותן של 30 מדינות מהעולם בתצוגה רשמית ועוד סוחרים רבים שהציגו את מרכולתם. בשנת 1933 כבר דווח כי כתבות על היריד התפרסמו ב-500 עיתונים ברחבי העולם והציגו

את ישראל כמרכז כלכלי חדש. רשימה בעיתון Near East and India העלתה על נס את ההתפתחות המהירה של שוקי המזרח התיכון לעומת שווקים אחרים בעולם ואת יכולתו של יריד המזרח לשמש כרטיס כניסה לשווקים אלו.

תל אביב חגגה.

רק בירושלים: מה קרה לקראים?

חלק שני: בית הכנסת הקבור כתב וצילם דנצ'ו ארנון

לפני קרוב לשלושים שנה יצא לאור (בהוצאת משרד הביטחון) ספרי הראשון "רק בירושלים", על פינות וצדדים פחות ידועים בעיר. יסוד הספר היה בטור "פינה קטנה בירושלים" שהופיע במשך כמה שנים במוסף "מסלול" של ידיעות אחרונות. הספר יצא בארבע מהדורות ושימש רבות את מורי הדרך. "רק בירושלים" אזל מזמן מהשוק, והרבה פעמים התבקשתי להוציאו חדש ומחודש. אבל כיום, כאשר קל להשיג כל אינפורמציה בעזרת מקלדת ועכבר, לא נראה לי שיש טעם להוציא ספר מעין זה בדפוס. התבקשתי לתרום למגזין "צידה לדרך", וזו הזדמנות להביא לכם מעט מהישן ישן הזה כשהוא משופץ ומותאם לימינו. אני מקווה שאצליח להביא לכם תועלת.

מה קרה לקראים? חלק שני: בית הכנסת הקבור

בפרק הקודם סיפרתי על אחרוני הקראים בירושלים עם נפילת הרובע היהודי ב-1948. אחרי 1967 חזרו הקראים לירושלים ושיפצו את בית הכנסת שלהם שבעיר העתיקה, המכונה "בית הכנסת הקבור". כיום יש קהילה קראית קטנה בירושלים אבל רובם גרים בשכונות העיר החדשה, וצועדים בשבתות ברגל אל בית הכנסת כדי

להתפלל בו. קראים רבים, המתגוררים ברחבי הארץ, עולים לכאן בשלושת הרגלים. מעל לבית הכנסת, במקום שנקרא פעם "חצר הקראים", גר רב העדה בירושלים עם משפחתו.

תפילה בבית הכנסת הקבור

ממעמקים קראתיך ה'

בית הכנסת הקראי שוכן ברובע היהודי, בסמטת הקראים, ופתחו ממול לכניסה לשרידי בית הכנסת "ניסן בק". לבית הכנסת יורדים במדרגות, כי הוא נמצא מתחת לאדמה, מואר משני צהרים קטנים בתקרתו. לפי המסורת הקראית נבנה בית הכנסת הזה על ידי ענן בן דוד עצמו, והוא נבנה מתחת לאדמה כדי לקיים את הפסוק "ממעמקים קראתיך ה'". מסורת אחרת גורסת כי נבנה כך לפי דרישת השלטונות המוסלמים, כדי שלא "לטמא" את אדמת ירושלים. החוקרים, שנוהגים לקלקל מסורות עתיקות, טוענים כי בית הכנסת אינו קדום כל כך ונבנה רק בראשית התקופה העות'מאנית, לפני 400 שנה בערך. לטענתם, הוא נבנה במקורו על פני האדמה, אך במשך הדורות כוסה בפסולת. במלחמת העצמאות, כשנהרס הרובע, נהרסה החצר, אך בית הכנסת נותר שלם בזכות היותו תת קרקעי.

הקראים שומרים על מנהגים קדומים בעת התפילה. לפני הכניסה לבית הכנסת חולצים נעליים. בבית הכנסת עצמו אין ספסלים. בעת התפילה, עומדים או יושבים על הארץ ולעיתים כורעים, משתחוים, נופלים אפיים ארצה ופורשים כפיים. אין הדרת נשים. כלומר, הן יושבות מאחור, מאחורי מחיצה קלה, אך הן יכולות לשיר והן יכולות לעבור בחלק של הגברים.

סופה של קהילה

במשך הדורות ועד ימינו היו וישנם ויכולים רבים בין רבנים, אם לקבל את הקראים או לא. כיום חיים בארץ כארבעים אלף קראים, רובם ברמלה (בה מצוי גם המרכז הקראי), באשדוד, באופקים, בבאר שבע ובשני מושבים. מושב מצליח שליד רמלה מיושב רובו בקראים. הם אזרחים ישראלים לכל דבר. היו בעיות עם נישואים בין קראים לרבניים – כך היהדות שאינה קראית מכונה – כי הקראים מחמירים במצוות רבות ואינם מקבלים הקלות לחוקי התורה שנקבעו על ידי מפרשים רבניים ובכלל זה הם אוסרים נישואים בין בן דוד לאחייניתו. מאחר והרבניים אינם אוסרים זאת, הם בעיניהם אסורים בחיתון. הרבניים, כלומר אנחנו, לא מכירים בגיטין שלהם ולכן הם ספק ממזרים ופסולי חיתון עבורנו. כך או אחרת, בעשרות השנים האחרונות פתרו את הבעיות ויש "נישואי תערובת" רבים.

הקראים מקיימים את הציווי המקראי ושוזרים פתיל תכלת בציציות הטלית שלהם

בעקרון, הקראים מכירים רק בתורה שבעל פה ולא מכירים במשנה, בתלמודים ובכל שאר פירושי התורה, ובכך ההבדל העקרוני ביננו. לא כאן המקום להרחיב, אך בכך הם דומים במידה רבה לשומרונים. גם אלה וגם אלה קרובים לגישה הצדוקית של ימי הבית השני.

בסוף המאה השש-עשרה החלה שקיעה של הקהילות הקראיות במזרח התיכון והמרכז הקראי עבר לאירופה. במאה העשרים נותרו בעירק רק כמה עשרות משפחות, שרידים לקהילת בבל המפוארת, שעלו לארץ עם עליית יהודי עירק. נותרה

רק קהילה גדולה במצריים, כמה עשרות משפחות, רובם עלו לישראל אחרי מבצע סיני.

במזרח אירופה חיו עד סוף המאה התשע-עשרה אלפי קראים בפולין, בליטא ובקרים. המרכז הקראי היה בתחילה בקרים אך עבר לטרוקי, עיירה ליד וילנה. במאה התשע-עשרה החלו הקראים להתנתק מהיהדות כדי להימנע מהחוקים המפלים נגד היהודים, וטענו שהם טטארים בני דת משה. במלחמת העולם השנייה הם קיבלו אישור מהנאצים כי אינם יהודים וקראים אפילו שרתו בצבא הגרמני. כך נעלמו הקראים באירופה.

נעלמו? – לא בדיוק. כיום יש שיבה של צאצאי הקראים באירופה לשורשיהם. בקרים ישנם צאצאי קראים ששבים לקראות ואף פגשתי רב קראי שעלה מקרים. בפולין ובליטא יש קראים השבים לשורשיהם אך כדי להבדל ממוצאם היהודי הם מכנים את עצמם "קראימים". לפני כשנה הייתי בטרוקי, הנקראת כיום טרקאי, ואכלתי בה בה במסעדה קראית הומה תיירים קיבינלאר, מין בצק ממולא שנחשב למאכל קראי. יש בטרקאי גם מוזיאון ומרכז תרבותי קראי.

תצוגה קראית במצודת טרקאי

קרב קרני חיטים- שיחזור הקרב- דנצ'ו

צילומים משדה הקרב שיחזור קרב קרני חיטים
שבת, 7.7.2018 : צילום דנצ'ו

קרב קרני חיטין התרחש ב-4 ליולי באזור קרני חיטין, בין הצבא של ממלכת ירושלים הצלבנית בהנהגת גי דה ליזיניאן, לבין צבא מוסלמי בהנהגת צלאח א-דין אל איובי. בקרב זה נחלו הכוחות המוסלמיים ניצחון מכריע על הצלבנים, שהוביל לכיבוש מחדש של שטח ארץ ישראל על ידם.

הקרב היה שיאו של מאבק ממושך שניהל צלאח א-דין נגד ממלכת ירושלים הצלבנית, והיווה את נקודת השבר של הממלכה הצלבנית, שהוקמה בארץ ישראל בעקבות מסע הצלב הראשון.

הצלבנים היו מסוכסכים ביניהם ושגו כאשר עזבו את מעיינות ציפורי ביום חם במיוחד וצעדו לעבר טבריה. הצבא המוסלמי המתין להם בקרני חיטין. המוסלמים הציתו את שדות הקוצים וחוס השדות הבווערים נוסף על החום הנורא ששרר באותו היום. האבירים הצלבנים התבשלו בשריונותיהם והיו קרובים לגווע בצמא. מפלתם הייתה צפויה ורק מעטים הצליחו להימלט משדה הקרב.

בעקבות התבוסה בקרב, שבמהלכו הושמד הצבא הצלבני כמעט לחלוטין, החלה התמוטטות הממלכה עד לחורבנה הסופי. התבוסה הייתה קשה עד כדי כך, שכמעט כל הערים והמבצרים הצלבניים בארץ ישראל נכנעו לצלאח א-דין תוך זמן קצר, וממלכת ירושלים הצלבנית חדלה להוות גורם משמעותי בלבנט, עד למסע הצלב השלישי, כארבע שנים מאוחר יותר.

בשחזור ההיסטורי של קרב קרני חיטים משתתפים כ-60-70 איש, בראשם חברי מועדון "ממלכת ירושלים", על ציודם הכולל: שריונים, קסדות, חרבות, רומחים וקשתות, המשוחזרים בדיוק היסטורי. חלקם רכובים על סוסים, וחלקם נעים רגלית. השחזור הפך למסורת המתקיימת זאת השנה השמינית ע"י המועדון המלכד את מועדוני השחזור והסייף ההיסטורי מישראל וחו"ל. במהלך כל השנה נערכות ההכנות להכנת הציוד המגוון, חזרות בטכניקות הסייף וירי בחץ וקשת, והתכנון הלוגיסטי כגון מסלול המסע, מוסיקה וריקודים אותנטיים (במשתה הלילה שלפני הקרב).

השחזור מושך משתתפים מארצות שונות, כולל רבים מרוסיה, שבה מתקיימים פסטיבלים דומים במשך השנה, וחברי מועדוני השחזור שלה נמצאים בקשר הדוק עם עמיתיהם בישראל. יש גם התעניינות באירוע בטורקיה ובצרפת, שנתיניהן היו בשעתו רוב המשתתפים בקרבות בין הצלבנים והמוסלמים.

סיפורו של כפר חסידים – פרק א : מאת יאיר קרן

פרק א: "חקלאות עם זקן" - ציונות השוזרת לימוד תורה יחד – עם עבודת אדמת הקודש בא"י

אנחנו נמצאים במרכז המבקרים החדש שבכפר חסידים, אשר נמצא במבנה שהיה "בית הקירור" לאחסון תוצרת חקלאית. כאשר - משרד החקלאות ופיתוח הכפר, המועצה לשימור אתרים, ועד האגודה החקלאית כפר חסידים, המ.א.זבולון. נרתמו לפרויקט שיקום המבנה, הפך המבנה - לארכיון הכפר, ולמרכז מבקרים.

בית הקירור - לפני ואחרי השיקום

◀ המילים - "כפר", "חסידים", "תוצרת חקלאית", אלה לא מילים שאנחנו רגילים לשמוע יחדיו במשפט אחד...

ואכן, סיפור ייסודו של כפר חסידים הוא סיפור מופלא. והוא פרי עמלם של שני יהודים יקרים:

- ✓ הרב **יחזקאל טאוב**, האדמו"ר מיבלונה - פולין.
- ✓ והרב **ישראל אליעזר הופשטיין** - האדמו"ר מקוז'ניץ, (הקרוי "הנשיא"),

הרב ישראל הופשטיין מקוז'ניץ

הרב יחזקאל טאוב מיבלונה

סיפורינו מתחיל בתחילת המאה הקודמת. בפולין. בוורשה מתגוררים מרבית חסידי יבלונה. **יחזקאל טאוב בן יחיד בין 5 אחיותיו**, הוא אינו לומד באופן סדיר בישיבה. ומחוץ לבית המדרש, הוא אף מתרועע עם גופים ציוניים.

בשנת 1920 - אביו נפטר.

גיסו, העילוי בתורה, זה האמור לרשת את אביו - נפטר שנה קודם לכן (1919).

וכך - בגיל 25 הרב יחזקאל טאוב מקבל על עצמו את תפקיד האדמו"ר של חסידי יבלונה. !

את אהבת א"י הוא ספג בכל שנות חיו מאביו:
"מוטב להיות פועל פשוט בארץ ישראל מאשר אדמו"ר בגולה" - היה נוהג אביו לאמר לבנו...

והוא - כאדמו"ר - מבקש להפוך חלום זה למציאות:
לממש את הכמיהה לא"י : לעלות לארץ, ולעבוד את אדמתה.
ולעשות את המסע - מבית המדרש - אל עבודת האדמה בארץ הקודש.
לא במקום בית מדרש !

בנוסף ! מתוך קיום מצוות עבודת אדמת ארץ הקודש !

וכאן מתגלה כושר המנהיגות שבו:
 הוא מכנס את חסידי "יבלונה", מגייס אותם (ואת כספם), להקמת חברה בשם:
"נחלת יעקב"
 (ע"ש אביו) לשם רכישת קרקע בא"י בכדי להתיישב בה.
 ההתלהבות הייתה הגדולה.
680 משפחות נרשמות, ומשלמות.

ישראל אליעזר הופשטיין - האדמו"ר מקוז'ניץ, דור חמישי לשושלת שהחלה במאה ה-18 !!

אהבת א"י הוטמעה בו כחלק מתפיסת העולם של חצר **המגיד מקוז'ניץ**.
 דלתו של **המגיד** – הייתה פתוחה לכולם. אך בתמורה דרש מכל הנכנס בדלת ביתו - לתרום לקופת א"י. הכסף הזה פירנס משפחות רבות במסגרת **"כספי החלוקה"**.
 בשל אהבתו הגדולה לא"י הוא למד עברית. הוא למד גם ערבית בכדי לקרוא את פרושי סעדיה גאון אשר נכתבו בערבית...

"נעשה ונשמע ! אל אשר תולכנו - נלך !" קראו החסידי האדמו"ר, בעת סעודת מלווה המלכה, **במוצ"ש י"ז אלול תרפ"ד (1924)**, ובו במקום נחתם ההסכם עם חסידי קוז'ניץ להקמת חברה: **"עבודת ישראל"** (ע"ש ספרו החשוב של המגיד מקוז'ניץ).

← בסתיו 1924 עושה הרב יחזקאל טאוב את דרכו לא"י, כדי לרכוש קרקעות להתיישבות.

באוניה הוא פוגש את הרב **ישראל אליעזר הופשטיין - האדמו"ר מקוז'ניץ**, (הקרוי **"הנשיא"**),

העושה דרכו לא"י **בדיוק לאותה מטרה**.
 והם מחליטים לשלב כוחות בחיפוש קרקע להתיישבות בארץ ישראל.
 בהגיעם ליפו, הם יוצאים לחפש נחלה:
קרקע שאינה עירונית או אפילו בקרבת יישוב עירוני.
 בין היתר - מוותרים על קרקע טובה לחקלאות כמו: **ר"ג (של היום) והוד השרון של היום...**

בשני המקומות הקרקע מתאימה למטעים ופרדסים הדורשים הרבה ידיים עובדות בעת הקטיף, ונדרשת שכירת פועלים. ושני האדמו"רים האלה, מבקשים **לעבוד את אדמתם בעצמם:**

ללא העסקת פועלים בשכר...

לאחר סיום ברחבי הארץ הם מחליטים לרכוש **רצועת קרקע של כ- 35.000 דונם** - למרגלות הכרמל ושיפולי גבעות טבעון של היום :
אדמות **שייך אברייק** - קריית עמל של היום,
אדמות **חתייה** - שער העמקים של היום,
ואדמות **חרבג'** - בסמוך לכפר חסידים של היום,

← **ונשאלת השאלה** –

איך זה, שהמרחב הזה, המלא ביצות, אשר בו הקישון עולה על גדותיו מדי חורף, איך זה, שדווקא פיסת אדמה זו, היא שקרצה לשני האדמו"רים ?

והתשובה:

בבואם לגבעות טבעון של היום, **באוקטובר 1924**, העמק שנפרש לעיניהם - היה ירוק כולו!

ובין לבין הציצו כתמי המים (של הביצות). והמראה, היה מלבב למדי... (תבנית נוף מולדתם...)

סה"כ רכשו שני האדמו"רים כ- **38,000 דונם** מחברת "הכשרת היישוב" (כאשר **רק מחצית** משטח זה היה **מתאים לחקלאות**...השאר היה ביצות, ואדמת טרשים). כמות זו הייתה מיועדת למשפחות מ"נחלת יעקב" ולמשפחות מ"עבודת ישראל".

בחוזרם לפולין לאחר רכישת בקרקעות - **ההתלהבות בקרב החסידים הייתה גדולה ביותר.**

← **ובתוך 4 חודשים** מחסלות המשפחות ראשונות את עסקיהן בפולין. (תוך מכירת רכושם בכל מחיר...).

וב- **10.3.1925** יצאו מוורשה **שנים עשרה משפחות** ראשונות של "**נחלת יעקב**" - להתיישב **עמק ג'ידרו**, הוא- עמק זבולון.

◀ **חשוב לזכור:**

הם יוצאים - משפחות שלמות, עם כל זקניהם וילדיהם,
הם יוצאים אל **הלא נודע: האדמה אמנם נקנתה בכסף, אך -**
אין הם יודעים היכן היא נחלה זו,
אין הם יודעים מה טיבה,
אין הם יודעים מה בדיוק יעשו כשיגיעו אליה,
אין הם יודעים במה תהיה פרנסתם,
והרי ידיעתם בעבודת האדמה - **שואפת לאפס...**

ובכל זאת,

הם הולכים אחרי האדמו"רים שלהם הרב **יחזקאל טאוב** והרב **אליעזר הופשטיין** - **באמונה שלימה.**

בהגיע חלוץ "נחלת יעקב" לארץ - המשפחות נשארו בחיפה. והגברים פנו לבנות צריפים ראשונים באדמות שייך אברייק - קוסקוס טבון. למען האמת - הם לא ממש מצליחים... שכן גם בבניית צריפים ידיעותיהם שואפות לאפס... לאחר יומיים מגיעים - חברי קבוצת "אחוזה" שהשתכנו ב"גור" של היום, ומסייעים להם לבנות את צריפים הראשונים.

בפסח של אותה שנה (1925), מצטרפות אליהם גם המשפחות מחיפה, וביחד עם 25 משפחות נוספות אשר מגיעות לא"י, עורכות כל 37 המשפחות את ליל הסדר הראשון בא"י - בצריפים שלהם.

◀ הבה ננסה להצטרף לחוויה שלהם: - הצריפים - רעועים. התקרובת שעל השולחן גם היא דלה, אולם - קריאת ההגדה לאור הנרות, בארץ הקודש. ובמיוחד - "לשנה הבאה בירושלים..." והנה אנחנו כאן. בארץ ישראל.

אנו בונים את ה"ירושלים" שלנו בא"י... העלייה לארץ, עבורם זו יציאת מצרים של ממש. !!!

(עד היום צאצאי המייסדים זוכרים את סיפור ליל הסדר כאירוע מכונן...)

1925 נחלת יעקב (ט"ז טבעון)
הצריפים הראשונים.

◀ בל"ג בעומר 1925 - יצאו מקוז'ניץ 10 המשפחות הראשונות של "עבודת ישראל"

בראשותו של "הנשיא" הרב אליעזר הופשטיין אל א"י. הם מתיישבים באדמות חרבג' (כפר הנוער הדתי של היום).

← מספרים - כי בהגיעם לנחל הקישון, הרב אליעזר הופשטיין נושא דרשה לחסידיו הדומה לנאום יהושוע בן-נון ערב חציית בני ישראל את הירדן בבואם אל א"י.

בונים צריפים ראשונים בעבודת ישראל (כיום כפר הנוער) - 1925

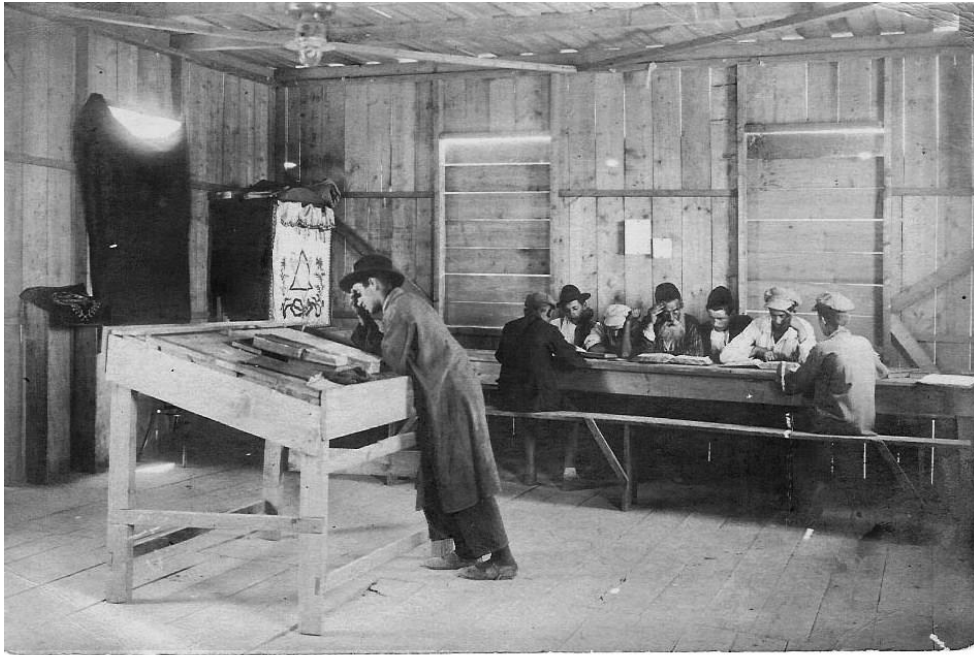
בערב הראשון על אדמתם ביקר אותם מפקד ההגנה בחיפה והשאיר להם "מתנה" : 6 רובים וכמה רימונים, **לשם הגנה...**
"הנשיא" - כך קראו לו חסידיו. נהג כאחד האדם, ללא התנשאות ושררה. הוא היה מעירם לפנות בוקר ללימוד דף גמרא, ותפילה, ואח"כ היה מצטרף אליהם לעבודה בשדה, ולחפירות תעלות ניקוז.

← המתיישבים החסידים עסקו בייבוש הביצות, בזריעת דגן, בגידולי ירק בסמוך לצריפים.

הפרות הראשונות נרכשו מהבדואים שבסביבה - **דבר שהצריך את הנשים ללמוד את מלאכת החליבה** הזרה להן כל כך.
 וכל זאת כאמור - מבלי לזנוח אף לרגע את הלימוד, את דף הגמרא, את התפלפלויות התלמוד...

← **והמעניין -**

על אף היותם שומרי מצוות, **במפגש עם תושבי נהלל** - החילונים לחלוטין, אשר נערך חודשים מספר אחרי שהתיישבו על הקרקע, הם מוצאים **שפה משותפת**: התיישבות, וכיבוש אדמת א"י.
 ומספרים כי המפגש נמשך שעות ארוכות, וכלל שירה וריקודים - במשותף...

בית הכנסת הראשון - נחלת יעקב על גבעות שיך אבריק

◀ **ההתיישבות החסידית הזו הייתה כל כך יוצאת הדופן שמשכה אליה מבקרים רבים מכל קצוות**

הארץ. לחנוכת האוניברסיטה העברית בירושלים בשנת 1925 הגיעו גם אורחים מכובדים. וחלקם הגיעו לכפר חסידים בעקבות השמועה התיישבות המיוחדת של החסידים. בין המבקרים המפורסמים היו: **הלורד בלפור, הברון רוטשילד, ח.נ.ביאליק, ראשי מוסדות ההתיישבות, בשנת 1925 הגיע גם הרב קוק** במסגרת מסע הרבנים השלישי.

← **בסוף 1925** כבר חיו בהתיישבות החסידים בעמק זבולון - **80 משפחות: 30** משפחות מ"עבודת ישראל" ו-50 מ"נחלת יעקב".

חלפה שנה ותחילתו של המשבר הגיע.

רצונם של שני האדמו"רים **הרב טאוב** ו"נשיא" **הרב הופשטיין** - לבנות יישוב **בהון הפרטי וללא עזרת המוסדות, לא עלה בקנה אחד עם המציאות:**

- **ההון פרטי** הן של המתיישבים עצמם, והן של הקופות הציבוריות: "נחלת יעקב" ו"עבודת ישראל". אשר יועדו לסייע בפרנסת המשפחות, לפחות בתחילת הדרך... הידלדל אל מתחת לקו האדום...
- **חוסר הידע בחקלאות. ולמרות ההתלהבות** מעבודת אדמת הקודש, לא הצליח להניב תוצרת שיש בה לכלכל משפחה.
- **טיב הקרקע – שהייתה טרשית בעיקרה** דרש כוחות ומשאבים מרובים במיוחד.
- **העבודה הפיזית** אליה לא היו רגילים - הייתה קשה.
- **תזונה לקויה, חד גונית** ולא מספקת - לא סיפקה את ה"הדלק" הנדרש לגוף האדם לעבודה פיזית

- **והמלריה** - גם היא תרמה לפגיעה במתיישבים החדשים.

בדצמבר 1925 נוסע הרב **יחזקאל טאוב לפולין** לגייס הון נוסף. הנסיעה - **הסתיימה בכישלון**.

← בתחילת 1926 **גרבסקי -- ראש הממשלה החדש בפולין, מטיל גזירות** ומיסים הפוגעים בעיקר ביהודים הגורם למשבר כלכלי באוכלוסייה היהודית. מקורות הכסף מפולין - נידלדלו. ועל כן הרב יחזקאל טוב -לא יכול היה לגייס את יתרת ההתחייבויות של החברים שנרשמו. באותה העת מגיעות להנהלת ההסתדרות הציונית ידיעות על **חרפת רעב** של המתיישבים, כמו גם תלונות הנושים - ספקי הציד והמזון למתיישבים.. ועל כן בלית ברירה – פנו הרבנים טאוב והופשטיין לעזרת המוסדות המיישבים.

וההמשך המרתק **יתפרסם בחוברת ספטמבר- תאום סיורים וביקור במרכז המבקרים ובכפר: 'איר קרן 054-5877298**

פינת הבול - מגיש יעקב וידס

אנו נמצאים כעת בעיצומו של הקיץ חודשי יולי-אוגוסט. בעת כתיבת מאמר זה אנו מתקרבים לתאריך היסטורי, אבן דרך בתרבות האנושית. אני מדבר על ה-14 ביולי, כמעט לפני כ-230. ארבעה עשר ביולי אלף שבע מאות שמונים ותשע! המהפכה הצרפתית.

בשנת 1989, במלאת 200 שנה למהפכה הצרפתית הגיעו החגיגות לשיאים, שספק אם נחזו בזמנים אחרים. גם אגודת הבולאים של צרפת העלתה על נס את האירוע וקיימה תערוכת בולים עולמית בתקציבים חסרי תקדים.

מאחר ובולאי ישראל השתתפו בתערוכה והציגו את אוספיהם ומדינת ישראל (קרי: השירות הבולאי) שכרה דוכן והייתה מיוצגת רשמית בתערוכה, הונפקה לכבודה גיליונית מזכרת, זו הנראית בתמונה. נדמה לי שבעבר כבר הסברתי מעל במה זו מהי גיליונית המזכרת ובכל את לאלה שלא זוכרים או לא קראו – גיליונית מזכרת מונפקת לאירועים חשובים וניתן להרחיב את המידע הנמסר באמצעותה. במרכזה מופיע בול רשמי שיכול לשמש למשלוח דואר ובמקרה הזה ערכו הנקוב של הבול 3.50 ש"ח שהיו, אם אינני טועה תעריף של מכתב לאירופה. הגיליונית כולה מחירה 5 ש"ח וכמו שהסברתי בעבר, ההפרש נועד למימון השתתפות בתערוכות בולים בארץ ובחו"ל.

באותה תקופה נהגנו בשירות הבולאי להנפיק בולים שיש להם קשר ישיר עם מדינת ישראל, עם ישראל, העם היהודי ונשאלת השאלה, מה מצאה מדינת ישראל להנפיק לכבוד צרפת פריט כה מפואר ביום חגה?

התשובה היא: צרפת של המהפכה הצרפתית אשר חרתה על דגלה "חופש, שוויון, אחווה" נאה דרשה ונאה קיימה והעניקה ליהודים החיים בתחומה, זכויות כמו לכל יתר אזרחיה. צרפת זו המדינה הראשונה בהיסטוריה שעשתה זאת ולכן ראויה היא לזכות בהערכה והכבוד של מדינת ישראל.

בעיצוב הגיליונית זכה אד-ואן-אויגן, מעצב גרפי, כשרוני באופן יוצא מהכלל, הולנדי במוצאו. איני מציין זאת מסיבות גזעניות חלילה אלא שבאותה תקופה התפתחה בהולנד גישה עיצובית חדשנית שלא הייתה מקובלת במקומות אחרים. אד ניסה לבנות את עתידו בישראל. הוא נשא ישראלית והתיישב בקצרין, אבל כשרונו המסחרי עמד ביחס הפוך לכשרונו האמנותי ובתוך מספר שנים חזר עם משפחתו הישראלית להולנד, לצערנו הרב.

כשאנו מסתכלים בגיליונית במרכזה אנו רואים את הבול ובו מופיעה תמונת הניצחון של המוני הפריזאים הרוקדים סביב על עץ החרות לאחר שכבשו את הבסטיליה. מעל הבול אנחנו רואים 3 יונים עם צבעי הדגל הצרפתי, שלוש היונים המבטאים חופש, אחווה, שוויון. שימו לב לשקיפות אליה מגיע האמן כאשר הוא שם את היונים על רקע אדמדם. משני צדי הבול והיונים שמעליו אנחנו רואים את הבסטיליה, חיילים צועדים כדי להגן עליה ומצד ימין את הפריזאים מאחורי המתרסים.

על כל שטח הגיליונית מופיע מסמך שבראשו כתוב "L O I" זהו כתב האמנציפציה שניתן ליהודי צרפת.

כאשר האמן הציג את הצעתו בפני ועדת השיפוט, כולם התרשמו מיופיו של הפריט אולם עדינה מאיר, מרצה לאמנות באוניברסיטת תל אביב שענה שיש בעיה עם מה שרואים בגיליונית. היא קראה "אני לואי מעניק בזאת וכו'" עדינה טענה שמקובל בציבור הרחב שהמהפכה הצרפתית הפילה את המלך, אז מה פתאום "אני לואי...." הציבור הרחב אינו מודע לעובדה שהמלך נשאר על כסאו ורק בשנת 1892, 3 שנים לאחר המהפכה הוא הוצא להורג. קצת קשה להסביר כל זאת בבול אחד קטן. לכן לקח האמן את המסמך הזיז אותו כך שהפסוקים הבעייתיים יוסתרו מאחורי הבול ובא לציון גואל.

הנפקת הגיליונית הייתה ביום פתיחת התערוכה, מנהל השירות הבולאי היה בתערוכה ואני נשארתי לשמור על הגחלת בחדרי ואז נכנסים אלי שני חברה, חיוורים כסיד ושואלים אותי באיזה כיוון הולכים הפסים בדגל הצרפתי, אמרתי להם "מלמעלה למטה" כלומר פסים אנכיים. הראו לי את הגיליונית וליבי נפל בקרבי, איזו טעות!! איך אפשר לעשות טעות כזו?!

מיד טלפונים לאמן, איך יכולת לצייר את הדגל הפוך? האמן הסביר שהוא לא צייר כלום, הוא רק סרק שקופית שקיבל. פנינו ליועץ האקדמי, ד"ר אלי בן גל מאוניברסיטת תל אביב והוא הרגיע אותנו ואמר שהכיוון נקבע לפי צורת התלייה של הדגל והכל בסדר.

אגב, כבר קרה שהפצנו תמונה הפוך ונאלצתי להשמיד את כל מה שהדפסנו, אבל זה סיפור ליום אחר.

מוזיאון "מורשת צאן ברזל" - מאת מירי יוסף- משווקת תיירות

מוזיאון "מורשת צאן ברזל" פותח את שעריו במשכנו החדש ורחב הידיים בקיבוץ צאלים.

בשנת 2003, 24 שעות בלבד לאחר שנעל סופית את שעריו של בית המלאכה הירושלמי לסמלים, מטבעות ומדליות, שייסד אביו שמואל קרצ'מר 100 שנה לפני כן – הלך לעולמו אומן המתכת אליהו קרצ'מר.

בנו של אליהו, בעז קרצ'מר, חבר קיבוץ צאלים למעלה מ-40 שנה, הביא לקיבוצו כמה מאות פריטים – מעט מהאלפים הרבים שיוצרו בו מאז תחילתה של המאה העשרים ועד סופה: מיצירות האומנות מימי "בצלאל" של בוריס שץ ועד סמלי צה"ל ויחידותיו של ימינו אלה. בעז קרצ'מר, נכדו של המייסד ובנו של אליהו, אחרון בעלי המלאכה – מספר את סיפורם של המודלים ומבלטי הפלדה המרשימים, המספרים את סיפורינו שלנו: הרצל והקונגרסים הציוניים, ימי המנדט, שואה וגבורה, המאבק לקוממיות – ומדינת ישראל מתקומתה ועד ימים אלו.

מתוך הפלדה והברונזה משתקפים ועולים כל אתר ומקום, כל אירוע והתרחשות וכל דמות ואישיות המוכרים לנו ואשר ליוו אותנו במאה השנים האחרונות. ספור המורשת של כולנו כפי שעולה ומשתקף בסיפורה ובעבודות החריטה וההטבעה של משפחת בעלי מלאכה ירושלמית.

- הביקור במוזיאון מיועד לקבוצות (מינימום 20 איש, מקסימום 50).
- משך סיור מודרך כשעה ומחצה.
- עלות: 25 ₪ לאדם כולל מע"מ. 15% עמלת סוכן.
- ביקורים **בתיאום מראש** – כל ימות השבוע (כולל שבת), בין השעות 8:00 - 20:00.
- נגישות לנכים.

בסביבה הקרובה :

- תיירות קיבוץ צאלים: מלון "ארץ", חאן צאלים – לינת שטח והחמאם: מרחצאות מים תרמו -מינרליים טבעיים, סיורים חקלאיים, ארוחה על הדרך בחדר האוכל (ללא כשרות).
- במרחק קצר ביותר: הגשר התלוי בנחל הבשור, דרך הבשור, מצפור המאגרים וגשר הצינורות, דרך השדות, ומצפה גבולות.
- ובמרחק לא גדול: חולות חלוצה והדיונה הגדולה, חלוצה ורוחייבה על דרך הבשמים, פארק גולדה, מצפה רביבים וכל פתחת ניצנה.
- סיור חקלאי מודרך בדרך השדות.
- לקבוצות המעוניינות ניתן לקבל הדרכה על ידי מורה דרך מוסמך/תו תקן.

לתיאום סיור במוזיאון – 0523-575324, 08-9989211

לתיאום הדרכות וארוחות – מימון ביטאן 0523575220

תגובות חברים ומשוב על כתבות:

"הכנה להדרכה עצמית בהר הרצל על קבר מאיר טובינסקי בהר הרצל- מאת מרדכי אברהם - מורה דרך".

תגובה מאת אמיר חשין :

כתבה מאירת עיניים. ברורה ללא משוא פנים וללא פניות. חשובה מאוד למורה הדרך. השאלה: היכן מיקומות המדויק של טובינסקי?

תשובתו של מרדכי אברהם :

הוא קבור בחלקת חללי תש"ח בהר הרצל.
יש לי גם רשימת מקורות לתחקיר הזה וכן תמונות שהכנתי לחומר הזה ואשלח ברצון למי שיבקש. זה בס"ה חומר די כבד אבל אפשר לתאם לגישה בבית בירושלים, חנניה 7 מושבה גרמנית ואז אוריד את כל החומר למי שיביא דיסק און קי.
סיפור מזעזע אך חשוב מאד שצריך לזכור מעבר לטרגדיה המשפחתית.
בחרתי ללמדו לפרטיו ולספרו כי הסיפור הזה זכור לי מילדותי.
054-4342459 בכל עת.

"בית הכנסת" מאת דנצ'ו ארנון:

שלום דנצ'ו ארנון,
תודה על הכתבה המעניינת.

ר' שמואל לעווי היה סבא רבא שלי.

ישנה טעות אחת בכתבה, שהרבה טועים בה. הטעות נוצרה משלט שהיה על הבנין והיה כתוב עליו: "חייט מאמריקה."
סבא רבא שלי, ר' שמואל לעווי, עלה לארץ מדרוהיטשן, בלארוס. (רוסיה הלבנה, באותה תקופה פולין).
לפני עלייתו לארץ הוא נסע לאמריקה, כדי לגייס כסף למטרת הקמת הכנסת אורחים. בשיקגו הוא הקים את "אגודת אחים אנשי דרוהיטשן" ואז נסע לפריז והקים שם את "אגודת חיי-אדם", ואז עלה לארץ ישראל. הוא בכלל לא היה אדם אמיד, כפי שכתבת. את הכנסת אורחים הוא ניהל עם בני משפחתו במטרה אחת: גמילות חסדים. אבא שלי, אברהם אבא לוי ע"ה, עבד במקום הזה מילדותו עד היותו בן 80 בהתנדבות מלאה.
יהיה נחמד מצידך, אם תעדכן את הכתבה.
בברכה,
גאולה לביאים.

תשובתו של דנצ'ו ארנון :

לגאולה שלום.
תודה על תגובתך, למדתי ממנה דברים שלא ידעתי.

הכתבה אליה את מתייחסת היא חידוש של פרק בספר "רק בירושלים" שיצא לפני כ-30 שנה ואינני זוכר על אילו מקורות היא מתבססת. אני משער שינאי, עורך המגזין, שהוא גם מכותב למייל זה, יכניס אותה כתגובה לכתבה ובאו דברים אל תיקונם.
שלך – דנציו

שינוי פורמט המגזין:

עורך המגזין – בהפצת המגזין החדש צרפתי את ההודעה הבאה:
הי חברים

היום ייצא המגזין של החודש בתבנית חדשה
מועבר לכם המגזין
שימו לב לכפתורים בתחתית הדף אשר הם כתפורי הכוונה ותוכן העניינים.

תשובתו של רוני פלד:

היי

אהבתי את הפורמט החדש

רוני פלד Ronny Peled
<http://greenbook.co.il/album2.php?id=313&sn=6884>
מגזין אגודת מורי הדרך תהנו
17:03

~Orit - Tour Guide 50-511-0011 972+
רוני פלד Ronny Peled
<http://greenbook.co.il/album2.php?id=313&sn=6884> תהנו
מגזין אגודת מורי הדרך תהנו
17:06 מעניין מאד. יישר כח לעוסקים במלאכה.

רוני פלד Ronny Peled
ינאי עוזיאל הוא האיש שמגיעות לו המחמאות
תודה אורית.
17:07

בת אל נוצני מורה דרך
כל הכבוד ינאי על העבודה וההתמדה
17:08

בני כפיר
ינאי כל הכבוד. בריאות והמשך פעילות מבורכת ומקצועית.
זה המגזין שחיכנו לו זמן רב. 🇮🇱👍👍👍
17:13

סוף סוף מגזין קריא בהצלחה
14:35

צביקה מורה דרך
נראה/תה לאחרונה היום ב 18:16

איך נוצרו משקולות הזהב? מאת רותי יצחקי ריכטר

אגדה

כשחזרו בני ישראל מבבל, חזר עמס גם איש הגון וישר ושמו שֶׁשְׁבָצָר. הִפְקִיד זרובבל, מנהיג העדה, בידי ששבצר את כלי המקדש ואת משקולות הזהב, וביקש אותו להשיבם לארץ ישראל.

ימים רבים נדד ששבצר בארצות נִיכָר בדרכו למולדתו, ותמיד השגיח בשבע עיניים על כלי המקדש ועל משקולות הזהב כדי שלא יפלו בידי שודדי דרכים.

כשהגיעו בני העדה לארץ ישראל, התנכלו להם בני העמים שלא יצאו לגלות, ובאחד הלילות, כשנרדם על משמרתו אחד משומרי ביתו של ששבצר, גנבו השומרונים את המשקולות, כי רצו שיחדלו המסחר והעשייה מן הארץ.

ישב ששבצר בביתו ובכה. אמרה לו בתו: "רואה אתה, אבי, את זרעיו של החרוב? קטנים הם ושווים בגודלם. לכן יוכלו לשמש לשקילת הזהב במקום המשקולות שגנבו."

שמע ששבצר בעצת בתו, והביא לזרובבל זרעי חרוב. הם שימשו לשקילת הזהב, וכך נמשכו המסחר והכלכלה בארץ ישראל.

זרע החרוב נקרא גִינָה, ועל שמו נקראת היחידה המשמשת לשקילת זהב קֶאֶרָאט עד היום הזה.

זרעים של חרוב. צילמה רותי יצחקי-ריכטר

חרוב מצוי - תעודת זהות: מאת רותי יצחקי ריכטר

המדע שמאחורי האגדה

משפחה: קסאלפינים

"בני דודים": מינים שונים של צאלון, כליל החורש ובוהיניה

מולדת: מוצאו של החרוב מארצות הים התיכון או מהרי תימן. משערים שהובא לישראל רק בתקופת המשנה, כי אינו נזכר בתנ"ך.

מאפיינים: עץ ירוק עד חשוב בחורש הים תיכוני ובחולות שפלת החוף. הפריחה בסתיו. הפרחים ירקרקים ולא בולטים. קיימים עצי נקבה, עצי זכר ועצים דו-מיניים. הזרעים חבויים בתרמילים הנאכלים על-ידי אדם ובהמה. הפרי עשיר בסוכר.

ריבוי: ההאבקה על-ידי דבורים ועל-ידי הרוח. הריבוי על-ידי זרעים.

שימושים ופולקלור: עץ ייעור חשוב. מפיקים ממנו דבשה וקמח חרובים. זרעיו, הנקראים גירות, שימשו בימי קדם למדידת הזהב, ועל שמם נקראות יחידות השקילה של הזהב (קאראט).

בשנות החמישים של המאה ה-20 ניטעו עצי חרוב רבים על ידי הקרן הקימת, כי אנשיה קיוו שהפירות יהיו מאכל לבהמות, אך נמצא שהפרות מכילות בקיבתן אנטי אנזים לאחד ממרכיבי הפרי, ולכן אינן מעכלות כראוי את פירות החרוב..

פירות בוסר של חרוב. צילם אריה ריכטר

השביל הנכון מתחיל בתיירות אל-רום...

אחרי ששנים נחשבה לנחבאת אל הכלים לעומת אחיה הגלילי, רמת הגולן זוקפת ראשה ונמצאת בזינוק תיירותי בשנים האחרונות.

עוד ועוד אנשים טובים
מגיעים ועוד ועוד עסקים
קטנים וגדולים קמים
ברחבי הגולן. אתרי לינה,
אטרקציות מסעדות
ועוד. בקיבוץ אל רום,
הגבוה ביותר בארץ,
שכיית חמדה אירופאית
שכזו החליטו לקפוץ

למים והחליטו על הקמת ענף קיבוצי חדש הוא תיירות אל-רום. משאלת הלב של העוסקים במלאכה היא לתת חוויה לאורחים ולאלו המעוניינים לצאת למסע מרתק

בארץ הגולן, חבל הארץ
השזור במורשת והיסטוריה
עמוקה והיום דוגמא
להתיישבות משגשגת, חקלאות
מתקדמת ומסלולי טבע
ייחודיים.

הענף החדש
שם למטרה לאפשר "לצעוד
את שביל הגולן" ולהעמיק את
הכרות המבקרים עם האזור
ע"י מבחר פעילויות תוכן אשר

מציגות את המסלול אותו חווים התושבים מראשית ההתיישבות בגולן. מסלול שראשיתו מלחמה על הארץ וגבורת לוחמים ממשיכה בהתיישבות רב גונית ועד ימינו אנו בו הגולן משגשג ומהווה גן עדן ירוק ופורה המציע מגוון מסלולי נוף וטבע.

אנחנו שואפים להציע למבקרינו חוויה משולבת - חינוכית ומעשירה מחד וחוויתית וקרובה אל הטבע מצד שני ומתוך המחשבה הזו ריכזנו עבורכם את מגוון הפעילויות שמציעה התיירות.

מיצג עמק הבכא החדש

לאחר כ-18 שנים שהוקרן בקיבוץ אל-רום מיצג עז 77 החליפו בקיבוץ את המיצג והחלו בהקרנת מיצג חדש "קרב עמק הבכא" אשר בדומה לסרט הקודם מספר את סיפורה של חטיבה 7 בקרב עמק הבכא במלחמת יום הכיפורים. הסרט החדש והמודרני מצליחים קהלני ושאר הלוחמים בסרט באמצעות ראיונות, תיעוד אותנטי ואנימציות והדמיות מתקדמות להביא שחזור מעורר השראה של מהלכי הקרב וגבורתו. זהו שיעור של היסטוריה ומורשת קרב המדגישים את תעצומות הנפש של הלוחמים, עז רוחם, המופת והדוגמא האישית

המיצג מוקרן בקולנוע אל-רום ומארח מדי שנה עשרות אלפי מבקרים. משך זמן המיצג כ-20 דק' והוא מוצג בשפה העברית בליווי כתוביות ב אנגלית, ספרדית, צרפתית, גרמנית, רוסית וסינית.

סיורים והדרכות:

לקבוצות המעוניינות להיחשף ולשמוע באופן מעמיק על החיים בגולן ניתן להזמין ממגוון הסיורים וההרצאות ולהכיר את החיים בגולן ותושביו ולשמוע כיצד חבל ארץ זה הפך עבור תושבי הגולן לעמק של ברכה ושגשוג.

בנוסף ניתן לקבל סיורים מודרכים באזורי החקלאות של עמק הבכא במקום בו נטועים היום מטעים וכרמים מתקדמים בעלי תוצרת חקלאית מהמשובחים בעולם. הסיורים וההרצאות עוסקים במגוון נושאים וביניהם מורשת, ראשית ההתיישבות בגולן והחיבור לחקלאות והתאמתה לאקלים, הטופוגרפיה והגיאולוגיה הייחודי של האזור.

קטיף עצמי אל-רום

קטיף עצמי אל-רום ממוקם בלב מטעי קיבוץ אל-רום הפזורים בעמק הבכא ומציע קטיף חוויתי לקבוצות ומשפחות בנוסף לקטיף הדובדבנים ניתן להשיג במקום מכירה של מגוון פירות: דובדבנים, אוכמניות, אסנה, פטל. בשבתות מציע האתר פעילויות נוספות למשפחות: סיורי טרקטור ועגלה, מתנפחים ועוד. הקטיף פעיל בהתאם לתקופת ההבשלה של הדובדבנים סביב חודש יוני.

אכסניית אל-רום:

האכסניה אשר ממוקמת סמוך למרכז המבקרים בו מוקרן מיצג עמק הבכא נמצאת בעיצומו של תהליך הבניה והפעלת השלב הראשון צפוי בתחילת 2019 והוא יכלול 110 מיטות. האכסניה מיועדת לקבוצות, בה ומשפחות אשר מחפשות מקום לינה נוח ברמת מחירים בינונית ממנו ניתן לצאת לפעילויות באזור כגון טיולים, סקי בחרמון ועוד. בהמשך צפויה האכסניה להכיל עד 250 איש וכחלק מתכנית הפיתוח של מתחם הלינה נבדקת אפשרות להפעיל פתרון הסעדה

לפרטים נוספים ותיאום ביקור ניתן לצור קשר בטלפון 04-6838016

אקליפטוס - עין סוסין
צולם ע"י ינאי עוזיאל 30.07.18

